49 ՐԴ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 1571 Կ. ՊՈԼԻՍ ՇԱԲԱԹ ՕԳՈՍՏՈՍ 5 – 18 ՕԳՈՍՏՈՍ 1906 27 ՃԷՄԱԶԻԻԼ ԱԽԻՐ 1324 – 5 ՍԱՂԻՍԹՈՍ 1322

Journal Arménien
MANZOUMÉ-I-EFKIAR
Grand Rue de la S-Porte.
CONSTANTINOPLE

ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ
ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ Ֆ. ԳԱՅՍԷՐԵԱՆ
ՈՐՈՒ Կ'ՈՒՂՂՈՒԻ ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ԳՐՈՒԹԻՒՆ
ԹՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
38, Գալաթ Ալի Ճաատէսի, 38

Խմբագրութեան ուղղուած գրութիւններ եւ չէն արուիր

Մանկունեաց Էֆքեար

ՀԱՅԱԹԵՐԹ ԱՌԱՒՕՏԵԱՆ
ՆԵՐՔԻՆ, ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ, ԳԻՏԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

منظومهٔ افکار
ارمنیجه یومی وسیاسی غزه‌تدر
صاحب امتیازی: ارمانسی قریم
اداره‌خانه‌سی: باب عالی جاده‌سنده نومرو ۳۸

ԳԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԿԱՆԽԻԿ	Ցարեկան	Վեցամսեայ
Պոլսոյ համար	80 գր.	50 գր.
Գաւառներու համար	108 »	60 »
Արտասահմանի համար	25 ֆր.	18 ֆր.

ՑԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ
Մէկ անգամի համար տողը 5 գրուշ.
Մէկ անգամէ աւելի ծանուցմանց համար մասնաւոր պայմաններ

10 ՓԱՐԱ. ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ "ՄԱՆԶՈՒՄԷ,, ԿԸ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԻ ԱՄԷՆ ՕՐ ԱՐՇԱԼՈՅՍԻՆ 10 ՓԱՐԱ

ՕՐՈՒԱՆ ՄՏԱԾՈՒՄՆԵՐ

Ամէնէն Սուղ Բանը

Ամէնէն սուղ բանը՝ զոր կը գտնենք այս պահուս՝ օդն է։

Օդ սորվեցուցին մեզի բժիշկները, առողջաբանները, գրքերը, թերթերը եւ հիմա դեռ ամառը ծայր չտուած՝ օդին կարօտը կը քաշենք։

—Նեխեցանք, փտեցանք ամէն անկիւնը, կը բացագանչէ տանտիրուհին, գիւղ երթանք քիչ մը մաքուր օդ առնենք։

— Մինչեւ որ օդափոխութեան մը չերթաս, դուն աս գլխացաւէն չես կրնար ազատիլ, ըսաւ բժիշկը, կը կրկնէ տան մէկ անդամը։

— Գոնէ կիրակի կիրակի ալ օդ մը չառնեմ, կը գոչէ երիտասարդը իր ծնողաց երեսին։

Եւ այսպէս, ամէն մարդ մեծ փութաջանութիւն կը ցուցնէ մայրաքաղաքիս ո և է գիւղը նետուելու, եթէ ո՛չ ամբան ամբողջ չրջանին, գէթ մէկ երկու ամիս և կամ ամէն կիրակի օրեր։

Ու գիւղերը կը լեցուին, պարէզները, զբօսարանները, օթէլները կը խճողուին անթիւ անհամար գիւղացիներով, որոնք կը սկսին աջ ու ձախ դրամ շռայլել առանց հաշուելու, և առանց ապագան նկատողութեան առնելու։ Խանութպանը այլ եւս մոռցած է իր համեստ դիրքը, օղիի սրուակը առջին առած՝ շարունակ կը խմէ, կը խմցնէ, կը հիւրասիրէ, կարելի եղածին չափ ձոխ ու փարթամ երեւոյթ մը տալով իր նիստուկացին։ Միւս կողմէ՝ շաբաթական յիսուն վաթսուն դահեկան ստացող պատանին ալ խանութպանէն բարձր վիճակ մը չունի, ա՛ն խեղճ տղեկը որ օրն ի բուն կ'աշխատի այս ոչինչ չարաթականով, կիրակի օրը կ'ստիպուի մտնել ամբողջ խնայողութիւնը, երկուչաբթի առտու նորէն պանիր հացով ճաշելու համար։ Օթէլները մանաւանդ փճացումներն են չատերուն։ Ներմակը դուրս սեւը ներս ընտանիքներ կան, որոնք կարծելով թէ գիւղ երթալով պիտի կրնան նոր մարդիկ տեսնել ու իրենց կամ ոչիներուն հարստութիւնը դիւրացնել, ճար ճարակ կ'ընեն ներկայանալի օթէլ մը կ'իջեւանին։ Եթէ Վաստորի մէջ է օթէլը, ա՛լ մնակութիւնը անխուսափելի է իրենց համար։ Նախ ամսական առնուազն յիսուն վաթսուն ոսկի պէտք է վճարին պանդոկապետին, երկրորդ՝ անհրաժեշտ է օրը մէկ քանի անգամ հագուստ փոխել, փափկակաց երեւնալու ու կենցաղագիտութեան դէմ չմեղանչելու համար, երրորդ ու ամէնէն սոսկալին, պէտք է արտառոց ծախսեր ընել օթէլէն դուրս, այսինչ զբօսավայրը երթալ, այսինչ վայրը այցելել և ի պահանջել հարկին դրամով խաղալ։ Այս կեանքը չվարելէ ետք մարդ ի՞նչպէս կրնայ աղջիկ կարգել, պէտք է միշտ ճոխ երեւնայ, որպէս զի փեսացուները հրապուրուին։

Եւ այս կարգի սին յոյսերով իւրաքանչիւր ընտանիք կ'սկսի կորսնցնել իր հաւասարակշռութիւնը ու ծախսել, անխնայ ծախսել իր չարիէն կրկնապատիկ եռապատիկ աւելի, միշտ սա արդարացումը ունենալով թէ, օդափոխութիւնը անհրաժեշտ է իրենց համար և թէ առանց մաքուր օդ առնելու, պիտի փճանան, ոչնչանան ձմրան եղանակին մէջ։

Եթէ խնդիրը դիւրամատչելի օդափոխութեան մը վրայ ըլլար, ո՛չ ոք կրնար առարկութիւն ընել, բայց պարզ օդափոխութիւն մը քանի՞ կը նստի ընտանիքի մը վրայ, նախ մեծէն մինչեւ պզտիկ անհրաժեշտ է մէկ երկու ձեռք հագուստ շինել, վեցամսեայ վարձքը կանխիկ վճարելով սուղկէկ տուն մը վարձել, երթեւեկութեան համար մեծկակ գումար մը յատկացնել ամէն օր, հիւր ընդունիլ յաճախ։ Ամէն բան սուղ դնել, զբօսավայրերու դրամ հասցնել։ Երեւակայեցէ՛ք, ասոնց ամենքը ի՞նչ մեծ ազդեցութիւն կ'ընեն հասարակ մարդու մը եկեւմտացոյցին վրայ։ Ամբան մէկ քանի ամիսը ճգուելի մարդը եթէ գանձերու ալ տիրանայ՝ չկրնար զայն պահել։ Շաբաթական յիսուն, վաթսուն, ութսուն դրուշ առնող երիտասարդ մը ի՞նչ իրաւունք ունի կիրակի օրերը երեսուն քառասուն դրուշ ծախսելու. ասիկա ո՞ր տնտեսագիտութիւն կը ներէ. այնպիսին չա՛տ չա՛տ, կիրակի օր մը երկու երեք դրուշ իրաւունք ունի ծախսելու հաճոյքին, մնացածը պէտք է պահէ և ամուր պահէ, եթէ ծնողացը օգնելու հարկին մէջ չէ։ Ով որ խնայողութեան այս սկզբունքը չընդունիր, ո՛վ որ տասնոցը պահել չգիտէր, հաւասացէք որ անկիա չի կրնար ոսկիին յանկուցիչ երեսը տեսնել։ Ո՞ւր գտնել հարուստ հայր մը կամ բացառիկ բախտ մը որ երիտասարդ մը մեծ հարստութեան առջեւ դնէ։ Հարստանալու սովորական միջոցը, տասնոցները քառասունոցի, քառասունոցները մէգիտի և այս վերջիններն ալ ոսկիի բարձրացնելով պահել ու զայն քիչ քիչ չահագործելն է։ Ինքնօգնութեամբ հարստացողներուն ամենքն ալ այս ընթացքին հետեւած են և Ռօշիլտ՝ միլիոնատէրերու նախահայրը՝ ո՛վ գիտէ որչա՛փ տառապած է խնայողութեան երեսէն որ հազար ոսկին հաւաքելն է դժուարը, ըսեր է, անկէ ետք հարստութիւնը ինքնին կուգայ արդէն։

Մեր պատանիները գուցէ նեղուին այս աստիճան խստապահանջ գրուածքի մը համար, հոգ չէ, թող ինքնօգնութեամբ առաջացող մեր հարուստներուն հարցնեն թէ իրենց տասնութ քսան տարեկան հասակին մէջ ի՞նչ կը ծախսէին իրենց հաճոյքին։ Վասիորի գիւղերը, Կղզիի հաճոյքները, Բերայի գիշերները ծանօթ էին իրենց։ Ասիկայ դժուար գործ մը չէ, փառք Աստուծոյ, ինքնօգնութեամբ հարստացած հարիւրաւոր անձեր ունինք, հարստանալ ուզողը թող անոնց դիմէ ու հասկնայ թէ անոնք իրենց շաբաթական եօթանասուն ութսուն դահեկան չահած ատենին ի՞նչ կը ծախսէին հաճոյքի։

Օդափոխութենէն մէկ ոստումով հաճոյքի անցանք, և սակայն օդափոխութիւնը պատրուակ մըն է լոկ. բուն առանցքը հաճոյքն է որուն կը զոհուին մաքուր օդ փնտռող ընտանիքներու ու նորահաս երիտասարդները։ Այո՛, պէտք է մաքուր օդի հետաքրքրուիլ, բայց ո՛չ ամբողջ հարստութիւնը, դրամագլուխը, ապագան, ու ընտանեկան հանգիստը օդի տալով. ամէն մարդ իր կարողութեան ներած չափով կրնայ օդասուն վայր մը գտնել, ուր պերճանքը, շռայլութիւնն ու չափազանցութիւնը գործ չունենան, եթէ ոչ՝ առողջութիւնը կաղդուրող մարդը՝ գիւղէ վերադարձին եթէ ախորժակը յագեցնելու չափ մնուդ չգտնայ՝ վերջինն չար կ'ըլլայ քան զառաջինն։

ԳՐԱԿԱՆ ԿԻՆԾԸ

Մեծ Հոգիները

Ժամ Մօլան գրագէտ մըն է որ Զօլայի և Մօբասանի գրականութիւնը կը շարունակէ։ Բուն իրականութիւնը թուղթին վրայ նկարելու տաղանդը ունի ան։ Աքանչելի թատերգութիւններ գրած է, այս կերպով դերասանուհիներուն հետ չփման մէջ մտնելով շարունակ։ Իր La Duchesse Bleue խաղը Օրիորդ Դամիլ Ֆավիէին, — երիտասարդ դերասանուհի մը, — յանձնած է, յաջողութեանը վստահ։

Օրիորդ Ֆավիէ՝ հրապուրիչ աղջիկ մը՝ հետզհետէ կը գրաւուի Մօլանի տաղանդովը, և օրին մէկը ինքզինքը անոր կը յանձնէ։

Զիրար կը սիրեն ա՛յնպէս, ինչպէս կը սիրէ մարդ առջի անգամ։

Կասաղի, դերընկան անձնատուութիւն մը, երկու կողմէ ընծայուած զոհաբերութիւն մը Սէր կոչուած կեանքին։

Սակայն, քիչ քիչ ձանձրոյթը կը սկսի իր ոստայնը հիւսել Մօլանի կեանքին մէջ։

Տիկին ար Պոնիվէի մը կնոջական հասունցած առաւելութիւններուն հեշտանքէն կը գինովնայ, ու անոր հետ կ'երթայ զերար վայելել ա՛յն միանոյն աբարդրմանին անկողնի՛ն մէջ՝ ուր գեղանի Ֆավիէ անձնատուր էր եղած առաջին անգամ և ուր իրենց սէրին յաւիտենականութեան վրայ խօսած էին յաջտակութեամբ։

Դամիլ գիտէ այս ամէնը։ Իր սիրային դառնութիւնը կ'երթայ թափել անձնուէր, պաշտելի բարեկամի մը կուրծքին վրայ, Մօլանի հին ընկերներէն՝ նշանաւոր նկարիչ Վէնսան լա Գրբրա՝ այ, — որ այս եղերերգական պատմութիւնը գրի առած է, — առջեւ, մխիթարութեան խօսքեր լսելու համար անկէ։

Լա Գրուա՝ անսգիւտ արժանիքներու տէր, անթերի, համակրելի տիպար մըն է։ Կը տառապի ինքն ալ Դամիլ Ֆավիէի հետ, ու անոր պէս չի կրնար միտքին մէջ ամփոփել որ ինչո՞ւ մարդ երբեմն այսքան անգութ կ'ըլլայ։ Հոգեւարութիւնը պէտք եղածին պէս չի գոհացներ զինքը։ Հակառակ Մօլանին իր բարեկամը ըլլալուն, երբե՛ք չի կրնար համոզել զայն Լա Գրուա։ Անիկա իր ճամբան հարթած է։ Արկածախնդրութիւններու, անակնկալ հաճոյքներու, ուելի նոր հեշտասէրութիւններու ետեւէն վազող անյագ, քամահան տնօրէնէն է։ Զանձրոյթին ոստայնին մէջ կաշկանդուած, լայն չունչ մը կ'առնէ, ձեռքերովը ամէն պարտականութիւն մէկդի հրելով ու խնդալով իր վիճակէն դոհ մարդու անմիտ հեգնութեամբ մը։

— Հանգիստ ձգէ՛ զիս, կ'ըսէ օր մը նկարիչին, այս վերջինին հարկադրող խորհրդածութիւններուն վրայ, ուսերը շարժելով արհամարհոտ դիրքով մը։ Երբ երիտասարդ աղջիկ մը սիրահար մը ունենայ, ըսել է թէ ուրիշներ ալ կրնայ ունենալ, երկուք, երեք, չորս և ո՛րքան որ կ'ուզես.., եթէ Դամիլ պատուաւոր աղջիկ մը եղած ըլլար, պիտի ըսէր ինծի, դարպաս ըրած ատենիս. — «կ'ամուսնանա՞ս հետս.— Ո՛չ, — Ուրեմն մնաս բարով.» Ինծի չըսաւ ասիկա. յանցաւորը ես չե՛մ։

Ու այս փիլիսոփայութեամբը կը խաբէ խեղճ դերասանուհին որ կը մաշի, կը տառապի, կը հիւծի օրէ օր։ Եւ իբր թէ վրէժը լուծելու համար, Ֆավիէ կ'երթայ մոլութեան վիհին մէջ կը նետէ ինքզինքը, օրուան դերասանուհին ըլլալուն հետ՝ հաւնուած, խնկարկուած courtisaneն ալ ըլլալով միւնոյն ատեն։

Ուրիշներու կողմէ մխսուած պերճանքներն ու հազարաւոր շռայլութիւնները տարբեր կեանքի մը մէջ կը ձգեն զինքը, ուր ցեխին և աղտոտութեան թոյնը կը ծծէ, սուտ ու վճարուած համբոյրներուն և գգուանքներուն համը կ'առնէ, փճացած, վատնուած կիրքերուն սարսուռը ներարկելով զինքը վայելողներուն երակներէն ներս, ու բնա՛ւ չանձրանալով, չյափրանալով. ընդհակառակը՝ աւելի գեղեցկացած, աւելի՛ կին դարձած, մի՛ չտ հմայիչ ու փքնաբուած։

* * *

Ասիկա՛ է բովանդակութիւնը Պուրժէի La Duchesse Bleue վէպին, իր ամէնէն կարեւոր մանրամասնութեանը մէջ Տիարբոի յարուցած խնդիրն է որ Պուրժէ կ'ուզէ ուսումնասիրել։ Այդ նպատակով արդէն հրատարակուած է այս վէպը, կանխապէս իբրեւ թերթոն Le Journal'ի մէջ, Առուեսագէի երեք հոգիներ վերնագրով։

Խնդիրը՝ Պուրժէի հոգեբանական տեսակէտէն դիտելով՝ շատ բարձր է։ Cruelle Enigmeի հանճարեղ հեղինակը ուզած է մէջտեղ դնել սա հարցը թէ գրագէտ մը կամ նկարիչ մը անպատճառ պէ՞տք է իր զգացած կիրքերը, ապրած կեանքը պատկերացնէ թուղթին կամ պատատին վրայ։

Կէօթէ ինքզինքը կը սիրէր նկարել, մինչդեռ Շէքսպիր և Մոլիէր՝ եակօներու և Թարթիֆներու հոգին ցոլացուցած են։ Այս վերջիններուն իրական կեանքը կը տարբերէր ա՛յն գրական կեանքէն որ իրենց արտադրութիւններուն դրոշմը կը կրէր։

Առուեսագէի երեք հոգիներ դերքին ընթացքին մէջ Պուրժէ ա՛յնքան կը տարուի վէպին իրադարձութիւններէն որ, պահ մը կը մոռնայ իր հարցաբնդրած խնդիրները, ու պատմութիւնը կը շարունակէ լոկ, իբրեւ պարզ պատմագիր մը։

Հոգեբանութիւնը սակայն իր զօրաւոր կողմն է։ Գիրքին վերջին էջերուն մէջ նորէն ինքզինքը կը գտնէ ու խորհրդածելու կը հարկադրէ մարդս։

Կը հարցնեմ ինքնիրենս։ հիմակ որ վէպին ընթերցումը աւարտած եմ, պէ՞տք էր որ Դամիլ Ֆավիէ մոլութեան ճախճախուտին մէջ թափէր իր երազայոյզ հոգին բովանդակ սլացումները, ու հոն փեթռտել տար իր թարմ ու գրեթէ կուսական մարմինին հեշտահոտ հրապոյրները։

Ատով վրէժը լուծած կը կարծէ՞ր։ Դիմացինին հոգը թէ իր սիրածը ցեխերուն մէջ կը քալէ, թէ զինքը մոռցած բոլորովին՝ բիւրաւոր թեւերու մեղապարտ բանուանդումին ազդեցութեամբը կը դողդղայ։

Ատիկա տեսակ մը անձնասպանութիւն է՝ զոր ոգեղ ու սոսկալի կը զբաղեմ։ Բարձրութիւն չունի ան, ստորին է իր ենթադրական գոհացումին մէջ։

Չէ՞ որ ամէն վայրկեան այր թէ կին Մօլաններու հանդիպելու հաւանականութիւնը կայ։ Տակաւ ուժ ունենալու ենք, առաջուընէ արդէն ատ տեսակ անկումներու փոխադարձաբար պատրաստուելով։

Զարգացնուած յառնտեսութեան մը արդիւնք պիտի ըլլար թերեւս կեանքը հրէշային բան մը նկատելը, ու մարդկութիւնը յուսահատական շարժումի մը, յաւիտենական անլսի մը նմանցնելը՝ անիւ մը որ կը դառնայ շարունակ, առանց գիտակցութեան, մեքենականօրէն։

Մեծհոգի կիները անոնք են որոնք փորձութիւններու հանդուրժել գիտեն։ Իրենց համար կրօնք մը կը չինեն իրե՛նց իսկ փորձառութիւնովը, և կեանքին ունայնութեամբը գալարուած, ապրելէն բան մը չհակցած, կը տարուբերին իրենց պատրալից երազներուն խորը։

Մեծհոգի կիները բնա՛ւ չպիտի տարանային, վրէժ լուծել ուզելու պարբուակով, անձնատուր ըլլալու ասոր անոր։ Ասիկա ընկած կնոջ մէջ ստորնութիւնը, տգարութիւնը, անխելքութիւնը կը մատնանշէ։ Միայն վէպերու մէջ չէ՛ որ կը հանդիպինք այս տեսակ պատմութիւններու. քանի՞ քանի՞ աղջիկներ ու կիներ արդէն անբարոյականութեան մէջ կը գլորուին, մէկէ մը խաբուած ըլլալնուն համար։

Մեծ հոգիները անո՛նք են որոնք արհամարհել գիտեն դիմացինին, արուեստը ճանչցած են ատելուն. վասն զի ո՛րքան մարդ ինքզինքը բարձր բռնէ այնքան կը ստորնացնէ դիմացինը, այս տեսակ սիրտի խնդիրներու մէջ։

Բայց մանաւանդ ամենէն մեծ հոգիները անո՛նք են որոնք քիչ մը տարակուսելով հանդերձ, — պարագաներ կան որ կը ստիպեն, — կեանքերնին կը միացնեն ուրիշի մը։ Եւ երբ հարցուի թէ այսինչը ճանչցած էք, կը պատասխանեն։

— Այո՛, փորձառութեան դասատուներս է եղած. անիկա՛ կեանքը ճանչցուցած է մեզի։

Ուրիշ մտացի պատասխաններով՝ դիմացինը բարոյական, խղճի, չարչարանքներու ենթարկելով՝ կին մը աւելի՛ մեծցուցած կ'ըլլայ իր արժանիքը, հետեւաբար աւելի՛ բարձր, աւելի՛ եզական կը դառնայ ընկերական չրջանակներու մէջ։

ՄԵՐՈՒԺԱՆ ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ

ԲԸԹԻ-ՇԱՆԻ ՕԹԵՐԱՅԻ ԽՈՒՄԲԸ

Ռօմէօ-Ժիւլիէթ. — «Բիւեուֆ»ի հեղինակը Մ. Ռօլան. — Ծափահարութիւն մը որ կուռի պատրանքը կուտայ։

Ֆրանսական օթերայի խումբը վերջապէս ներկայացուց Ռօմէօ Ժիւլիէթը. և երեքչաբթի իրիկուն Բըթի Շանի ամփիթատրը ժամադրավայրը եղաւ այն անհամար թատերասէրներուն, որոնք առանց ցեղի խտրութեան համախմբուած էին՝ Շէքսպիրը ծափահարելու։ Դիտելի է որ այսքան հին թատերախաղ մը երբէք այս աստիճան խանդավառ ընդունելութեան չէ կրցած արժանանալ։ Թէեւ ներկայացուած խաղը համաձայն թատերագրին գլուխ գործոցներէն չէր և սակայն դարձեալ չատ մը գլուխ գործոցներէ աւելի կշիռ ունեցող գործ մըն է ան։

Անգլիացի թատերագրին այս գործը կարելի չէ պատմել, երկու տողով, երբ մանաւանդ օթերայի ձեւով է որ մեզ կը ներկայանայ. բայց ըսենք թէ ան՝ Սիրոյ հաւատարմութեան մարմնացումն է։ Այս իմաստին մէջ կը մարմնանայ գրեթէ այն բոլոր գեղեցիկ սէրերը, որոնք գաղտնի սէր կը կոչուին և որոնք կեանքի էն անուշ օրերն ըլլալ կը թուին։

Խաղը իր ամփոփութեամբ՝ համակ բանաստեղծութիւն է, բանաստեղծ հոգիի մը արտադրութիւնը, Օրեռէթի վերածումին առթիւ քանի մը յապաւումներ կրած. և սակայն այդ յապաւումները գործին նրբութենէն ու գեղեցկութենէն բան մը չեն պակսեցուցած. ընդհակառակը օրեռեթի վերածուելով՝ այդ հիանալիօրէն գրուած բանաստեղծութիւնը ա՛լ աւելի գեղեցկացած է իրեն չափ ճարտարէն հիւսուած երաժշտութեամբ մը։ Այդքան հիանալի ու նուրբ երաժշտութիւն մը յարմարցնելու համար մարդ իր հոգիին կտորներ փրցնելու է հոն դետեղելու և ճիշտ ասիկա կրցած է ընել Կունօ։ Տեսարաններ կան՝ ուր ամբողջ մարմնով կը ցնցուի մարդ, և կարելի չէ անտարբեր գտնուիլ այն զգացումներուն զոր Թեոնոն ու Բիլիա տօնան կը զգան, իրենց սրտերուն տակ. և մարդ անզգալաբար կը մղուի անոնց հետ չընչելու...։

Այսպէս օրինակի համար՝ հիանալի տեսարաններէն մէկն է որ կը ներկայացնէ պատշգամը, ուր գիշերը իր սփռոցը ձգած լուսազարդ կամարին տակ, Ռօմէօն է որ կուգայ Ժիւլիէթի երգը երգելու, և Ժիւլիէթ պատշգամէն Ռօմէօին երգն է որ կ'երգէ։ Նոյնչափ գեղեցիկ տեսարան մըն է նաեւ մենամարտը զոր, հանդիսատեսները «Հուրրա»ներով է որ կը վերջացնեն և սակայն չեմ գիտեր ի՞նչ պատճառաւ երկու հերոսները չեն ուզեր կրկին բեմ գալ։ Ասով հանդիսատեսները ալ աւելի գրգռուած, կ'ուզեն անպատճառ բեմ կոչել և ահա պայքար մըն է կը սկսի և ամբողջ եօթը վայրկեան ծափերու, կեցցէներու մէջ որ կը լողայ թատրոնը. հակառակ տնօրէնին աղդարարութեան, ոչ ոք կ'ուզէ ընդհատել իր ծափահարութիւնները. պահ մը գաւազաններն ալ կը չարժին, սիւներու և պատերուն զարնուելու համար։ Մէկէ աւելի փափկասուն տիկիններ այս տեսարանը կռիւ կարծելով, օգնութեան աղաղակներ կը բարձրացնեն և սակայն ադմուկը չի դադրիր...։ Բարեբախտաբար վարագոյրն է որ կը բացուի իր յայտնի տեսարանով՝ ու զաւեշտը կը վերջանայ։

Ամենէն յուզիչ տեսարանը վերջինն է ուր երկու ամուսիններ իրարու գիրկ կը մեռնին, մութ գերեզմանատան մէջ. այս տեսարանը Շէյքսպիրեան հուժկու ձայն մը ունի իր մէջ, ու հանդիսատեսին սարսափ կ'ազդէ։

«Բիւեուֆ»ի հերոսը դարձեալ փայլեցաւ իր... անյաջողութեամբը։ Մ. Ռօլան թէեւ աղէկ ձայն ունի և սակայն իր շեշտերուն և շարժուձեւերուն մէջ պոռոտ ու արտառոց արտայայտութիւններ կը դնէ որոնք բոլորովին անախորժ ձեւեր ու շեշտեր են։

Ռօմէօի դեր կատարողը թէեւ շատ լաւ կերպով արտայայտեց իր պարտականութիւնները և սակայն տեղ տեղ ալ շատ դանդաղ գնաց, ինչպէս նաեւ չարաչար մահուան մասը շատ անբնական. կ'երեւայ թէ իրենց ուսումնասիրութեանց մէջ գէթ կատուի մը վրայ ալ չեն փորձած այդ, չարաչար մեռնող անձի մը դիմախոսութիւնները ճշդելու համար։ Իսկ Մ. Միլպեռ և Ժիպեռ ճշմարիտ արուեստագէտներ են, ծափահարութեանց ու գովեստի արժանի։ Խաղը իր ընդհանուր առումին մէջ չատ յաջող անցաւ։

Վերջացնելէ առաջ ըսենք թէ խումբը մօտ օրէն պիտի խաղայ «Պոհեմ»ը որուն անհամբեր սպասողներ կան։

ԵՆՈՎՔ ՇԱՀԻՆ

ԱՐՏԱՔԻՆ

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ

ՎԻԼՀԵԼՄ Բ. ԵՒ ԷՏՈՒԱՐԴ Է.

ՏԵՍԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ԲԱՂԱՔԱԿԱՆ ՆՇԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆԸ

Էտուարտ Թագաւոր Բ.։ առաւօտ ժամը 9ին մասնաւոր կառախումբով մեկնեցաւ Պըքինկէմի պալատէն Զէյրինկ-Քրօս կայարանը, ոգեւորութեամբ ծափահարուելով խուռն բազմութենէ մը, որ Ն. Վեհափառութեան անցքին վրայ յարգանքով կեցած էր։ Ծովակալի համազգեստ կը կրէր։ Կայարանին մէջ կը դիմաւորէին անդրիական ընկերութեան բարձրաստիճան անդամները, դեսպաններ, որոնց մէկ քանիին հետ ձեռք թօթուեց Ն. Վեհափառութիւն։ Վիքթորիա նաւամատոյցէն Էտուարտ Է.։ նստաւ Վիքթորիա ևն Ալպերթ զբօսանաւը, որ այն կողմերը պահակ կեցող մարտանաւերուն թնդանօթի ողջոյններուն մէջէն ճամբայ ելաւ ժամը տասնմէկուկէսին։ Զբօսանաւը նաւեց դէպի Ցլուշէնկ, անկէց ուղղակի Մարիէնպատի ճամբան բռնելու համար։ Տիվընշիր և Բօֆպրէկ զբահաւորները կ'ընկերանային արքայական զբօսանաւին։ Քանըչորս ժամէն պիտի հասնէր Բրօնպէրկ, և Դշ. առաւօտ ժամը 9ին թագաւորը պիտի ընդունուէր Ֆրիտրիխսհօֆ դղեակին մէջ։

Բրօնպէրկէ կը հեռագրեն Օգոստ. 13 թուով.— Գերմանիոյ մէջ մեծ գոհունակութիւն առաջ բերած է Անգլիոյ թագաւորին մօտաւոր այցելութիւնը կայսեր մօտ։ Քանի մը շաբաթէ ի վեր արդէն ընդհանուր խօսակցութեան նիւթ էր թէ վերջապէս Անգլիոյ թագաւորը պիտի այցելէ՞ թէ ոչ։ Գերմանք մանաւանդ յոյժ չնորհաւորելի պարագայ մը կը նկատեն թագաւորին և կայսեր միջև այս տեսակցութիւնը, որովհետեւ վերջին երկու տարիներուն դէպքերը նկատի առնելով, և յատաւայեաց ակնարկ մը նետելով անոնց վրայ, կը յիշուի թէ զանազան առիթներու մէջ Գերմանիոյ արտաքին քաղաքականութիւնը ա՛նպիսի ուղղութիւն մը չունէր, որով կարելի ըլլար բարեկամութիւնը վառ պահել Մեծն Բրիտանիոյ և Գերմանիոյ միջև, և ասոր համար մանաւանդ յոյժ փափաքելի էր հանպիպում մը կայսեր և թագաւորին միջև։

Անցեալ տարի այս ժամանակ միեւնոյն խնդիրը,— թէ Անգլիոյ թագաւորը պիտի այցելէ՞ թէ ոչ — կը զբաղեցնէր գերման պաշտօնէութիւնը և գերման մամուլը։ 1905 Օգս.ին, թագաւորին Անգլիայէն Մարիէնպատ մեկնելէն առաջ դիտմամբ լուր հանուեցաւ եւրոպական մամլոյն մէջ թէ Ն. Վեհափառութիւն իր ճամբորդութենէն դարձին պիտի այցելէ գերման կայսեր Վիլհէլմհօֆ, Բաւէլի մօտ։ Այս լուրը անուանապէս Վիեննայի մէջ ըղխեցաւ, բայց յայտնի էր թէ աղբիւրը Պերլինէն էր։ Գերման պաշտօնական մամուլը սիրով հիւրընկալեց այս լուրը, և կերճախօս բառեր արտասանուեցան այս պիսի այցելութեան մը քաղաքական առաւելութիւններուն վրայ։ Կը յայտարարուէր թէ թագաւորին և կայսեր միջև տեսակցութիւն մը պիտի բառնար նախորդ ամիսներուն չփումը և պիտի յառաջացնէր անգլեւգերման բարեկամութիւնը ինչպէս նաեւ տիւղերական խաղաղութեան դառը։ Այս հաստատիքները կրկնուեցան ամէն տեսակ չեչտերով, ա՛յն աստիճան որ յայտնի եղաւ թէ գերման կառավարութիւնը կը փափաքէր այս տեսակցութիւնը իրականացած տեսնել։ Թէեւ գերմանական այս գաղափարը Անգլիոյ թագաւորը իմացաւ անգլիական թերթերուն մէջ արտատպուելէն, ինչպէս նաեւ Պերլինի իր դիւանագիտական խողովակէն, բայց Էտուարտ է։ Գերմանիայէն անցաւ նոյն տարին առանց տեսակցութեան։

Այս ընթացքին պատճառն էր Մարոքի խնդրոյն մէջ գերման կառավարութեան բռնած վարմունքը նախորդ վեց ամիսներուն միջոցին։ Գերմանիա անաբեկում և նախայարձակ քաղաքականութիւն մը բռնած էր Ֆրանսայի հանդէպ Մարոքի մէջ, և Մեծն Բրիտանիա 1904ի համաձայնութեամբ պատուոյ խօսք տուած էր՝ Ֆրանսայի ոյժ տալ այդ պայքարին մէջ։ Երբ անցեալ տարի Անգլիոյ թագաւորը Մարիէնպատ դնաց, հազիւ դեռ մէկ ամիս անցած էր յորմէ հետէ Գերմանիա յայտնապէս պատերազմ կը սպառնար Ֆրանսայի, Մարոքի մասին մրցակցութեանց հետեւանքով։ Այդ միջոցին գերման քաղաքականութեան ամբողջ ձգտումն էր տկարացնել, և, եթէ կարելի է, խորտակել անգլեւֆրանսական համաձայնութիւնը։ Այս պարագաներուն մէջ, Ֆրանսայի և անգլեւֆրանսական պայմանագրութեան հանդէպ անկեղծութիւնը կը պահանջէր որ թագաւորին և կայսեր միջև տեսակցութիւնը տեղի չունենայ, որուն քաղաքական նշանակութեան կարելի էր տարբեր մեկնութիւն տալ Գերմանիոյ մէջ, այսինքն՝ ա՛յդ տեսակցութիւնը առնել սա՛ մտօք թէ Անգլիա կը զաւուի Ֆրանսայէն։

Գերման օրաթերթերը, որոնք կորովի կերպով ոյժ կուտային գերմանական յարձակման անգլեւֆրանսական սիրալիր համաձայնութեան դէմ ամբողջ 1905ին, քանիցս անքաղաքավարելու բանեցուցին Անգլիոյ դէմ, և Գերմանիոյ բոլոր դասակարգերուն մէջ օր ըստ օրէ զայրացաւ հակաբրիտանական զգացումը։ Ըսուեցաւ թէ Մեծն Բրիտանիա գաղտնաբար կ'աշխատի քակել Երբեակ զինակցութիւնը, թէ կ'աշխատի Գերմանիան զրկել իր միակ հաւատարիմ զինակիցէն, Աւստրիա-Մաճառստանէն, և թէ վերջապէս Տէրութեանց կողմէ հզօր դաշնակցութիւն մը կը կազմէ Գերմանիոյ դէմ։ Այսինքն Անգլիոյ նպատակն էր, ըսուեցաւ, բոլորովին կզմայնել Գերմանիան։

Անցեալ տարի Մարիէնպատի մէջ Անգլիոյ թագաւորը մասնաւոր խօսակցութեան մը պահուն դիտել տուաւ թէ Գերմանիոյ հանդէպ իր կարծեցեալ ատելութիւնը գերման խմբագիրներուն չափազանց նուազդում երեւակայութեան մէջ միայն գոյութիւն ունի։ Բիչ վերջն ալ՝ երբ գերման թերթերը երկու վեհապետներուն անձնական յարաբերութեանց մասին այլ ընդ այլոյ բաներ կը զրուցէին, Էտուարտ Է. բարեկամական նամակով մը չնորհաւորեց Վիլհէլմ կայսեր ծննդեան տարեդարձը, յոյս յայտնելով որ տեսակցութիւն մը կարելի պիտի ըլլայ 1906ին։ Ահա այս տեսակցութիւնն է որ տեղի ունեցաւ Դշ. օր։

Այլ ևս գոյութիւն չունին ա՛յն պատճառները որոնք անցեալ տարի անփափաքելի կ'ընէին թագաւորին և կայսեր հանդիպումը։ Մարոքեան դըժուարութիւնը միջազգային գործերուն մէջ այլ ևս իր նշանակութիւնը կորսնցուց Ալժէզիրասի Ժողովին հետեւանքով, և առարկութեան ո ևւ է հիմ չկայ այլ ևս Մեծին Բրիտանիոյ և Գերմանիոյ միջև։ քաղաքավարութեանց փոխանակութեան դէմ։ Բայց ծայրայեղ լաւատեսութիւն է ոմանց այն կարծիքը թէ գերման քաղաքագէտներուն Անգլիա այցելութենէն և գերման խմբագիրներուն այցելութենէն վերջ նոր դարագլուխ մը պիտի բացուի անգլեւգերման յարաբերութեանց մէջ, և թէ անգլեւգերման համաձայնութիւն մը պիտի կնքուի՝ թագաւորին Բրօնպէրկ գնուած միջոցին։ Այս ենթադրութիւնը կանխահաս է։ Թագաւորը Բրօնպէրկ գնաց անպաշտօն այցելութիւն մը տալու իր մօտաւոր մէկ ազգականին, որուն հետ անձնական բարեկամութեան մէջ կը գտնուի։ Երկու վեհապետներուն միջև տեսակցութիւնը աւելի անպաշտօն է քան քաղաքական։ Միեւնոյն ատեն, տարակոյս չկայ որ Ֆրիտրիխսհօֆի դղեակին օդաէտ սենեկներուն մէջ խօսք պիտի բացուի անգլեւգերման յարաբերութեանց դանազան երեւոյթներուն վրայ։ Ապահովապէս կրնայ գուշակուիլ թէ թագաւորին և կայսեր միջև խօսակցութիւնները պիտի ձգտին բարեկամական յարաբերութիւններ յառաջ բերելու իրենց երկիրներուն միջև։

Այս առթիւ յոյժ կարեւոր իրողութիւն մը պէտք է մատնանիշ ընել։ Անգլեւֆրանսական համաձայնութիւնը տկարացնելու համար անցեալ տարի եղած անօգուտ փորձերէն վերջ գերման պատասխանատու շրջանակներուն մէջ հիմա հաստատած է որ Ֆրանսայի հետ Մեծն Բրիտանիոյ բարեկամութիւնը արժէքի մասին առաջին է բրիտանական կառավարութեան և ազգին տեսակէտով։ Ոմանք կը յուսան թէ Սըր Էտուարտ Կրէյ պիտի խոտորի Լորտ Լէնսդաունի քաղաքականութենէն այս մասին։ Հետեւաբար, կը հակադիր որ Գերմանիոյ հետ Մեծն Բրիտանիա բարեկամական ի՛նչ համաձայնութիւններ կամ կարգադրութիւններ ալ ընէ, այս պարագան երբեք պիտի չխանգարէ Ֆրանսայի հետ Մեծն Բրիտանիոյ սիրալիր համաձայնութիւնը։

* * * Թագաւորին և գերման կայսեր միջև տեսակցութիւնը Բարիզի մէջ մեծ շահեկանութիւն և հետաքրքրութիւն առաջ բերած է։ Բոլոր օրաթերթերը երկարօրէն և մանրամասնութեամբ կը հրատարակեն թագաւորին ճամբորդութեան պարագաները, և Ֆրիտրիխսհօֆի մէջ անոր անցընելիք ժամանակը, և թէ ի՛նչ խնդիրներու վրայ երբեք կրնան խօսիլ կայսրը և թագաւորը։ Ֆրանսացիք այս տեսակցութեան մէջ քաղաքական նշանակութիւն մը չեն տեսներ, և չեն կարծեր որ Ֆրիտրիխսհօֆի տեսակցութեան հետեւանքով կարեւոր դէպքեր պատահին անգլեւֆրանսական յարաբերութեանց մէջ։ Վստահաբար գիտեն թէ Էտուարտ է. առաջին կարգի դիւանագէտ մըն է, և չատ կը սիրէ Ֆրանսան, և կը նկատեն զայն իբրեւ Ֆրանսայի բարեբարոգին։

* * * Բրօնպէրկ հնօրեայ քաղաքը շրջապատող Թաունոս լերան բարձունքին վրայ այսօր գեղեցիկ և պայծառ կերպով կը ճաճանչէ արեւը, կը հեռագրէ թղթակից մը այսպէս Ֆրանքֆորթէն։ Լերան ստորոտը փոքրիկ քաղաքը ոտի մէջ է, զարդարուած է կայարանը, ուր վաղ առաւօտ կանուխ վեհապետական հանդիպումը տեղի պիտի ունենայ։ Գերմանական դրօշը կը ծածանի դղեակին վրայ, որ իր բազմապատիկ աշտարակներով կը բարձրանայ հոմանի ծոցին մէջ հանդիսական ճաշակով։ Քաղաքին մէջ ոգեւորութիւնը մեծ է։ Դրօշազարդուած են այն փողոցները, որոնցմէ պիտի անցնին Վեհապետները դղեակ երթալու համար։ Գերմանական դրօշներուն քով անգլիականներ ալ կը տեսնուին։ Ցաղթական կամար մը բարձրացած է գլխաւոր փողոցներուն և կատարեալ փողոցին զիրար կորած տեղին վրայ։ Ուէյնհներու գունդ մը Հանաուէն եկած է ընդունելութեան համար։ Դղեակին մէջ Պատուակալ պահակախումբի պաշտօն կը վարէ հրայանակիրներու 8րդ գունդը, Հօմբուրկէն։ Ընդունելութիւնը տեղի պիտի ունենայ իշխանական փոքրիկ տաղաւարին մէջ, ուրկէց կառքով կամ օթոմոպիլով երկու վեհապետները պիտի երթան դղեակ։

* * * Գերման վարչապետին և հետեւաբար գերման քաղաքականութեան հայեցքները պարզող թերթը, Նորտսայչէ Ալկեմայնէ Զայթունկ Անգլիոյ վեհապետին այցելութեան առթիւ սովորական եղող ողջունաբեր և չնորհաւորական յօդուածը չհրատարակեց։ Այս պարագան նշանակելի կէտ մը կը թուի։ Կարծիք կը յայտնուի թէ Վարչապետը սա՛ տեսակէտին վրայ հաստատուն կը մնայ որ Էտուարտ թագաւոր այս անգամ Վիլհէլմ կայսեր հիւրը չէ, այլ թէ երկուքն ալ չէզոք հողի վրայ իրարու կը հանդիպին։ Երկու վեհապետները Վիլհէլմ կայսեր կրտսերագոյն քրոջ Մարկարէթ իշխանուհիին ընակարանը կը գտնուին, և այս կերպով այցելութիւնը ինքնին անպաշտօն հանդամանք մը կը ստանայ, կ'ըսէ Թայմզ, աւելցնելով սակայն որ երկու վեհապետները, եթէ ուզեն, կրնան խօսակցիլ իրենց ընտրելիք նիւթերուն վրայ ի մասին անգլեւգերման յարաբերութեանց։

ԻՏԱԼԻԱ ԵՒ ԱՒՍՏՐԻԱ.— Բարիզի Լիպկոբի օրաթերթին հետեւեալը կը հեռագրէ իր Հռոմի թղթակիցը, նկարագրելով միջադէպ մը, որ վերջերս տեղի ունեցեր է Իտալիոյ և Աւստրիոյ միջև.—

Իտալիոյ թագաւորին Անքոնա այցելութեան առթիւ աւստրիական նաւատորմիղը առաջարկեց աւստրիական նաւախումբ մը ղրկել նաւահանգիստը Ն. Վեհափառութիւնը ողջունելու համար։ Իտալիան կառավարութիւնը այս առաջարկութեան պատասխանեց թէ Իտալիա մեծ պատիւ կը համարի այս հոգածութիւնը, և իր կարգին նաւախումբ մը պիտի ղրկէ Իսարիա և Տալմացիա՝ Ֆրանց Եօզէֆ կայսեր այդ գաւառները այցելութեան առթիւ։ Սակայն Վիեննայի կառավարութիւնը այլ ևս նոր ակնարկութիւն մը չըրաւ իր առաջարկութեան, և երկու վեհապետներուն փոխադարձ ծրագիրներէն չնչուեցաւ նաւախումբերուն այցելութիւնները։

ՊԱՊԸ ԵՒ ԿՐՕՆՔԻ ՈՒ ՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ԲԱԺԱՆՄԱՆ ՕՐԻՆՔԸ.—Պապին կողմէ Ֆրանսական եպիսկոպոսներուն ուղղուած շրջաբերական կոնդակը հրատարակուեցաւ ի մասին Կրօնքի և Պետութեան բաժանման օրէնքին։ Շրջաբերականը կը յիշեցնէ եպիսկոպոսներուն համագումար Ժողովը, և կ'ըսէ թէ չատ մը կարծիքներու հետ խորհրդակցութենէ վերջ, յիշեալ համագումար Ժողովին բոլոր որոշումները կը հաստատէ։ Պապը կ'արգիլէ օրէնքին նախատեսած կրօնական միաբանութեանց կազմութիւնը, բայց կը հաւանի քանի մը միաբանութեանց կազմութեան, որոնք օրինական և կանոնական (եկեղեցական) նկարագիր ունին։ Բայց այս վերջին ընկերակցութիւնները ա՛ն ատեն միայն կրնան կազմուիլ, երբ առաջուընէ հաստատուի թէ յիշեալ ընկերակցութիւններուն միջոցաւ պիտի ապահովուին Պապին և եպիսկոպոսներուն իրաւունքները, ինչպէս նաեւ եկեղեցիներուն կալուածները, մանաւանդ նուիրական շէնքերը։

Պապը եպիսկոպոսներուն կ'ազդարարէ որ բոլոր քաղաքացիներուն վայելած օրինական միջոցներով կազմակերպուին կրօնական պաշտամունքները, և կը յայտարարէ թէ իր աջակցութիւնը պիտի նուիրէ իրենց։

Շրջաբերականը յետոյ կը հերքէ Պապին դէմ եղած ամբաստանութիւնը թէ Ֆրանսայի հաստատեալ վարչութեան հակառակ է, և իրբեւ ստութիւն կը հռչակէ զայն։ Մասնաւորապէս կը հերքէ այն ամբաստանութիւնը թէ Պապը Ֆրանսայի հետ դէշ կը վարուի և ընդհակառակն ուրիշ տէրութեանց հետ հաշտարար է։ Պապը կ'ըսէ.—

Ո՛ր կաթոլիկ Տէրութիւնը որ եկեղեցիէն կը բաժնուի, սակայն ամէնուն չնորհուած աղատութիւնը, այսինքն իր կալուածները պահելու և մատակարարելու ազատութիւնը չի բառնար, անիրաւութիւն ըրած ալ ըլլայ, սակայն եկեղեցին անհնազանդելի կացութեան մը չի մատներ։ Ֆրանսայի մէջ բաժանման օրէնքը, որ Խորհրդարանին կողմէ նուիրագործուեցաւ, եկեղեցիին համար ճնչողական օրէնք մըն է, որ մինչեւ իսկ կաթոլիկ անունին դէմ ատելութիւն կը ներշնչէ։ Ի վերջոյ Պապը կը յայտարարէ թէ տարակոյս չկայ որ կաթոլիկները գոհունակութեամբ պիտի ընդունին պապական չրջաբերականը, և յեսոյ կուտայ իր առաքելական օրհնութիւնը։

ՔՐՕՆԻԿ

ՎԵՀ. ՍՈՒԼԹԱՆԻՆ ԹԱՆԿԱԳԻՆ ԱՌՈՂՋՈՒԹԻՒՆԸ

Վեհ. Կայսեր թանկագին առողջութեան լուրը, որ ամբողջ Օսմանեան մեծաղօր Կայսրութեան համար նուիրական աւետիս մըն է, խնդութեամբ և ուրախութեամբ լեցուց համայն հաւատարիմ հպատակները և իւրաքանչիւր ոք սկսաւ գոհութիւն մատուցանել Աստուածային այս անհուն չնորհին համար։ Իզմիտի և Պարտիզակի և Աւտրազարի եկեղեցիներուն մէջ, անցած կիրակի օր մեծանդէս արարողութեամբ գոհաբանական աղօթքներ կարդացուեցան Ն. Կայս. Վեհափառութեան Թանկագին կենաց արեւշատութեան համար։ Եկեղեցիները լեցուած էին հոծ և խուռնեալ բազմութեամբ մը, որոնք ջերմեռանդաբար կ'աղօթէին Վեհ. Սուլթանին կենաց համար։ Արարողութիւններէն ետք քարոզներ խօսեցան եկեղեցիներու հոգեւորականները, ի վեր հանելով Ն. Կայս. Վեհափառութեան հայրական հոգածութիւնը ուանսպառ խնամքը, զոր Վեհ. Սուլթանը առ հասարակ կը չնորհէ իր ընդհանուր հպատակներուն։ Ժողովուրդը, մեծ ու պզտիկ, այր ու կին, ջերմեռանդօրէն մասնակցեցաւ այս սրտուրուս աղօթքներուն, միշտ աղօթելով առ Բարձրեալն Աստուած որ մեր սիրելեալ կայսրը յաւէտ անսասան պահէ Օսմ. փառապանծ Գահուն վրայ։ Պարտիզակի եկեղեցիին մէջ տեղի ունեցած գոհաբանական աղօթքներուն ներկայ էին նաև Միւտիր Սէֆիր պէյ, ոստիկան Թալաթ էֆէնտի, տեղական պաշտօնէութիւնը, ինչպէս նաև Թաղապետութեան և Բէժիի պաշտօնեաները։

ՋՈՒՆԴԵԱՆ ԿՏԱԿԻՆ ՇՈՒՐՋԸ

Ջունդեան Կտակին Քնիչ Ցանցնաժողովը որ ներկայացող երեք թեկնածուները պիտի քննէր, երեկ նիստ չը գումարեց անդամներէն ոմանց բացակայութեան պատճառով։ Նիստը յետաձգուած է առաջիկայ հինգշաբթի օրուան, ուր կէս օրէ ետք ժամը վեցին պիտի կատարուի քննութիւնը ներկայացող երեք թեկնածուներուն։ Այս առթիւ հարկ կը սեպենք չեշտել թէ վերջնականապէս լրացած չէ պայմանաժամը, և աղքատ ու չքաւոր ազգերտներ, որոնք երկրորդական վարժարանի մը վկայականը ունին, կրնան ներկայանալ ու աղերսագիր տալ իբր թեկնածու։

* * *

Մասիսէն.—

Վերջապէս ծանուցուեցան անուններն այն Մասնախումբի անդամներուն որոնք պիտի ընտրեն Եւրոպական Համայարան մը ղրկուելիք պատանին։ Վարդապետ մը, հրապարակագիր մը, փաստաբան մը և ուսուցիչ մը կը կազմեն այս մարմինը, որ առաջին գումարման մը մէջ մերժեց ներկայացող տասներեք ընտրելիներէն տասին խնդրագիրները, Ջունդեան Կտակին տրամադրութեանց անհամապատասխան գտնելով զանոնք, և ընդունելի գտաւ միայն երեքը՝ Դ. Կիւլպէնկեան, Գ. Գալֆեան և Առաքելեան։ Ասոնց մրցման քննութիւնը կը կատարուի այսօր, ուրբաթ, երբ կը տպուին այս տողերը, և հաւանաբար ընտրութիւնն ալ կատարուի լմնայ։ Բայց այսքանով կը լմնա՞յ խնդիրը, — վասն զի լրագրութեան մէջ արդար գանգատներու տեղի տուին յանձնարարութիւնները ու դիմումները որոնք կանխաւ եղեր են ի նպաստ միակ ընտրելիի մը յաղողութեան, որով կատարեալ չեզոքութեամբ կատարուելիք այս ընտրութիւնը որ աղքատիկ և ուշիմ պատանի մը ապագան պիտի պատրաստէ, խնդիր մը դարձաւ ուրախական տաք վէճեր յարոյց։ Երանի՛ թէ արդիւնք մը և ազդեցութիւն մը ունենայ, քանի որ ծնողներ կատարեալ վստահութեամբ է որ կը զրկեն իրենց զաւակները հոն։ Ուսումը, կրթութիւնը, լաւագիտութիւնը իրենց արժէքը կը կորսնցնեն բացարձակապէս, երբ աչակերտը բարոյական վնասմամբ չի սրբագործեր իր սովորածները։ Առաջիկայ շրջանին համար քաջալերելու ենք որ Վիեննական հարք աւելի կորով, աւելի աչալրջութիւն կը ներմուծեն իրենց հսկողութեան մէջ, ու առիթ չենք տար ծնողաց գանգատներուն։

ԻԶՄԻՐԻ Ազգ. Մեսրոպեան վարժարանը այս պահուս կրթական նոր փոփոխութիւն մը պիտի կրէ, ինչպէս կը զրէ մեր թղթակիցը։ Առաջիկայ տարեշրջանէն սկսեալ Մեսրոպեան վարժարանը գիշերօթիկի պիտի վերածուի, անօրինութեամբ Մաղնիսացի ծանօթ ուսուցիչ Գրիգոր էֆ. Էջմեղեանի։ Ինչպէս արդէն յայտագիրէն կը տեսնուի, նոր գիշերօթիկին համար պաշտօնի կոչուած են խումբ մը ծանօթ ուսուցիչներ, որոնք անչուշտ լաւագոյն մասնակցութիւն մը պիտի ունենան յառաջիկայի կրթական գործին մէջ, Աչակերտաց թոչակը, ուրիշ գիշերօթիկ վարժարաններուն հետ բաղդատելով չատ դիւրամատչելի է, որմէ անչուշտ պիտի փութան օգտուիլ մեր ազգայիները։

* * * Ամրան տաքերուն և Սրբազան առաջնորդին բացակայութեան պատճառ Իզմիրի Առաջնորդարանին յատուկ ժողովները չեն գումարուիր։ Ժողովականներուն ամէնքն ալ օգտափոխութեան մեկնած են, որով առաջնորդարանի գործերը դադրած են։

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱԳԻՐ Ց. Ալփիար էֆ. գժբախտութիւնը ունեցած է անցած չորեքշաբթի օր Իզմիրի մէջ պատահած հրդեհի մը զոհ տալ իր գործերը։ Ուրախալի է որ այս հրդեհէն զերծ մնացած են Մասիսի Խմբագրութենէն իրեն ուղղուած նամակները, զորս հրատարակուած տեսանք Արեւ. Մամուլի վերջին թիւին մէջ։ Իր ցաւակցութիւն կը յայտնենք մեր յարգելի պաշտօնակիցին այս կորուստին համար վրատաւ ըլլալով որ Թաւշանճեան էֆ.ի տարերները պիտի գան լրելի փոխարինել հրդեհին վնասները։

ԴՈՄԱՍԿՈՍԻ վանքին տեսուչ Տ. Վահան վրդ. Քէշիշեանի տեղ՝ զրոյց ելաւ թէ ուրիշ մը նշանակուած է, սակայն այս լուրը իրականութիւն չդտաւ։ Հիմա անիկա ժողովուրդին աչքը մրտնելու համար վանքին քանի մը տեղերը և դպրոցին դասարանները նորոգեց, սակայն այս Նորոգութիւնները ի նպաստ իրեն եղան, որովհետեւ հասարակ ժողովուրդին կամացը, դպրոցին դասարանները վարձու տուաւ, կարծես հասարակ տուներ ըլլային անոնք։ Իր պաշտօնավարութիւնէն մինչեւ հիմա՝ կնուէքի, հարսնիքի և ուրիշ հանդէսներու առթիւ եկեղեցիին տրուած նուէրները իւրացուցած ըլլալով, կը դժկամակի հաշիւները ներկայացնել։ Զորրորդ բողոքագրով մը դիմում եղաւ Տ. Յարութիւն Ս. Պատրիարք Հօր, որ քաջալերս ենք թէ Դամասկոսի ժողովուրդեան այս արդար գանգատը նկատողութեան պիտի առնէ, կ'ըսէ Դամասկոսէ խմբագրութեանս ուղղուած նամակ մը, ուրկէ կը քաղենք այս լուրերը։

ՊՐՈՒՍԱՑԻ հանքային բաղնիքներէն Օթէլ տ'Էորոբի տէր և վարիչ Միհրան էֆ. Փափազեան փափաք յայտնած էր ամբողջ օր հիւրընկալել տեղւոյն Արեւելեան Որբանոցին սանուհիները։ Ուստի անցեալ շաբաթ առտու սանուհիները առաջնորդութեամբ իրենց մնորդիչին — Վեր. Գ. Պաղտասարեանի—և ուսուցիչներուն հասան Զէյթիրկի մէկ ու կէս ժամ ճամբորդութենէ մը հոն։

Զէյթիրկէի բարձունքները հիանալի տեսարաններ կը պարգեւեն։ Եռուի կողմը կը բարձրանան Ողիմպոսի դալարագեղ կողերը, մինչ առջեւը, աջ ու ձախ, կը տարածուի Պրուսայի ընդարձակ դաշտերուն լայնածաւալ համայնապատկերը։

Սանուհիները սոյն անուսման գեղեցկութեամբ օժտուած վայրերուն մէջ քանի մը ժամ մանկական երգերով և խաղերով զբօսնելէ ետք օթեղէն պարտէզին մէջ գեղեցուած սեղաններուն շուրջ տեղաւորուեցան և լաւ պատրաստուած համեղ ու առատ ճաշ մը բրին։ Ապա օրուան մնացեալ մասն ալ լոգանքներով և պտոյտներով անցնելէ յետոյ, երկրորդ անգամ սեղանի հրաւիրուեցան աւանդական կէօվեզը վայելելու։ Բարի տիկին մրն ալ սոյն ճաշին պէտք եղած ձմերուկները հայթայթեց։

Փափազեան էֆ. երկու ճաշերուն միջոցին ալ անձամբ կը հսկէր սեղանին սպասարկութեան և իր ձեռքով իսկ կ'օգնէր կերակուրին բաշխման և մատակարարութեան, համեմելով իր զուարճաբանութիւններով սեղանին վրայ եղած խօսակցութիւնները։

ՄԱՍԻՍ գրական շաբաթաթերթին 21րդ թիւը հրատարակուեցաւ ճոխ պարունակութեամբ։ Ծօդուածներ ունին հայկական գրուածները, և Մասնախումբը՝ իր գործը աւարտելէն ետքը՝ խղճի հանգարտութեամբ կարենար յայտարարել թէ անկողմնակալ ոգւով շարժած է, առանց բնաւ աչառութեան և որ և է հակումի։ Ցառաջեաներ կը փափաքին սակայն, թէ այս տեսակ պատուաբեր արդիւնք մը ձեռք չպիտի բերուի և թէ նախապատրաստուած ընտրելիին դիւրութիւն մը ընծայելու համար՝ քննութեանց նիւթերն իսկ մասնաւոր ուղղութիւն մը պիտի առնեն, որուն մէջ գուցէ զօրաւոր չկրնան հանդիսանալ միւս երկու ընտրելիները։ Եթէ ճիշդ է այս ըսուածը, ասկէ աւելի ճգճիմ մտածումի մը ու տխուր ընթացքի մը հանդիպած չպիտի ըլլանք մեր հանրային-բարեգործական կանքի ընթացքին մէջ։ Արդէն միեւնոյն առթիւ չըսուեցաւ ու չի գրուեցաւ նաեւ թէ, երկու տարի առաջ գրեթէ համանման պայմաններու մէջ ընտրուած պատանին, որուն յաջողութեանը համար ալ ոգի ի բուն աշխատողներ եղան այն ատեն, Եւրոպայի մէջ գեղն ուսանողներու ընթացքին կը հետեւի եղեր և թէ ազդարարուեր է իրեն որ եթէ ինքզինքը չուզէ՞ պիտի դադրեցուցուի իրեն յատկացուած նպաստը։ Դէթ այս ցաւառիթ պարագան իր բարոյական ազդեցութիւնը ունենար այս անգամ կատարուելիք ընտրութեան մէջ։

Բայց կ'արժէ՞ ասկէ աւելի ծանրանալ, երբ թերեւս արդէն իսկ որոշուած ըլլայ թեկնածու ուսանողին նախապատրաստուած ընտրութիւնը՝ Մասիսի այս թիւը դեռ հրապարակ չելած...։

ՈՐԲԱՆՈՑԻ ՆՈՐ ՏԵՍՈՒՉԸ

Ինչպէս գրած էինք ասկէ առաջ, Ս. Յակոբայ Որբանոցին Տեսուչ Միքայէլ էֆ. Նալպանեան հրաժարական տուաւ Խնամակալութեան՝ հիւանդութեանը պատճառով։ Առջի օր Ազգ. Հիւանդանոցի Հոգաբարձութիւնը Որբանոցի Խնամակալութեան հետ խառն նիստ գումարեց և զբաղեցաւ Որբանոցի արհեստական ու ուսուցչական խնդիրներով և Նալպանի առաւ մանաւորապէս Տեսչութեան խնդիրը։ Որբանոցի Տեսչութեան պաշտօնին կոչուելու համար բաւական ուսուցիչներ ներկայացած էին Հոգաբարձութեան. սակայն անպատասխանի մնաց իրենց դիմումները և Խնամակալութեան մէկ առաջարկին վրայ՝ Տեսչութիւնը ընդունեց Դատարկուղի Արամեան վարժարանին Տեսուչ Նշան էֆ. Թորոսեան։ Երէկ Խնամակալութիւնը ամբողջութեամբ նորընտիր տեսուչն ալ միասին Որբանոց եկաւ, ուր արհեստարաններն և այլ մասերը պտտելէ յետոյ ժողով մը գումարեց։ Խնամակալութիւնը նորընտիր Տեսուչը ներկայացուց ուսուցչական մարմնոյն և արհեստարաններու վարպետներուն։ Հրաժարեալ Տեսուչ Նալպանեան էֆ. որ Խնամակալութեան մասնաւոր հրաւէրին վրայ Որբանոց կը գտնուէր այդ միջոցին, ի ներկայութեան Խնամակալութեան ուսուցչական մարմնոյն և այլ պաշտօնէից, խօսք առաւ և իր հրաժարումը իմացուց և խնդրեց ուսուցչական մարմինէն որպէս զի ազակից գտնուին նորընտիր Տեսուչին գործառնութեանց՝ ինչպէս որ արդէն իր տեսչական պաշտօնավարութեանը միջոցին պէտք եղած դիւրութիւնները ընծայելու չէին զլացած իրեն։ Խնամակալները Որբանոցի ուսուցիչներուն պէտք եղած հրահանգները տալէ վերջ Ազգ. Հիւանդանոցը Աղջկանց Որբանոցը գացին ուր և և նորընտիր Տեսուչը ներկայացուցին ուսուցչուհիներուն։ Նորընտիր Տեսուչ Նշան էֆ. Թորոսեան կը յուսանք թէ Որբանոցին բաղձալի ուղղութիւն մը պիտի տայ, և իր տեսչական պաշտօնին մէջ դժուարութեան չը պիտի բռնէի, քանի որ Որբանոցի ուսուցչական մարմինը իրեն մէջ ունի երկու կարող, փորձուսուցիչներ՝ Դէորգ Պողոսեան և Գրիգոր Պիւքիւճեան էֆ.ներ, որոնք սիրաչահած են որբերն ու պաշտօնէութիւնը։ Թորոսեան էֆ. այս երկուչարթի իր պաշտօնին կը ձեռնարկէ։

ԴՍՏԱՅ. ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ երէկ Փոխանորդ Սրբազանին նախագահութեամբ նիստ գումարելով, զբաղեցաւ ամենանական 7 խնդիրներով։ Ասոնցմէ երեքին քննութիւնները աւարտած ըլլալով՝ որոշեց տեղեկագրել Կրօն. Ժողովին։

ՔԱՀԱՆԱՑ մը ներկայացաւ երէկ խմբագրատունը և սկսաւ իրական փաստերով՝ գանգատիլ Բանկալթիի Մխիթարեան Հարց վարժարանին մէջ տիրող անկարգապահութենէն ու հսկողութեան պակասէն, զոր զգացած է յանձին իր հոն ուսանող զաւկին։ Այս գանգատը ուրիշ ծնողներու կողմէ ալ ուղղուած ըլլալով, հարկ կը տեսնենք բարեկամաբար ազդարարել Վիեննայի Մխիթարեան Հարց որ աչալուրջ հսկողութիւն ընեն իրենց յանձնուած տղոց բարոյականին, քանի որ ծնողներ կատարեալ վստահութեամբ է որ կը զրկեն իրենց զաւակները հոն։ Ուսումը, կրթութիւնը, լաւագիտութիւնը իրենց արժէքը կը կորսնցնեն բացարձակապէս, երբ աչակերտը բարոյական վնասմամբ հուրով չի սրբագործեր իր սովորածները։ Առաջիկայ շրջանին համար քաջալերելու ենք որ Վիեննական հարք աւելի կորով, աւելի աչալրջութիւն կը ներմուծեն իրենց հսկողութեան մէջ, ու առիթ չենք տար ծնողաց գանգատներուն։

ԻԶՄԻՐԻ Ազգ. Մեսրոպեան վարժարանը այս պահուս կրթական նոր փոփոխութիւն մը պիտի կրէ, ինչպէս կը զրէ մեր թղթակիցը։ Առաջիկայ տարեշրջանէն սկսեալ Մեսրոպեան վարժարանը գիշերօթիկի պիտի վերածուի, անօրինութեամբ Մաղնիսացի ծանօթ ուսուցիչ Գրիգոր էֆ. Էջմեղեանի։ Ինչպէս արդէն յայտագիրէն կը տեսնուի, նոր գիշերօթիկին համար պաշտօնի կոչուած են խումբ մը ծանօթ ուսուցիչներ, որոնք անչուշտ լաւագոյն մասնակցութ

հրապարակի վրայ ծանօթ գրողներ։ Խմբագրութիւնը լուրջ ջանքեր կ'ընէ թերթը հետզհետէ շահեկան ընելու ընթերցողներուն։

ԳԱԼՖԱԵԱՆ Որբանոցի Ինամակալութիւնը և Մայրը խորին շնորհակալութեամբ կը ծանուցանեն հետեւեալ նուիրատուութիւնները.— Ս. Պատրիարք Հայր իր անուան տօնախմբութեան առթիւ 10 քաշ շաքար, Մագսուտ էֆ. Շանպալ 5 օսմ. ոսկի։ Զանազաններէ հաւաքուած գրաւի մը մնացորդը ձեռամբ Արշակ էֆ. Գարակէօզեանի 2, նշան էֆ. Գազազեան 3, Ե. Շ. ձեռամբ Տամատեան Թերոբէ էֆ.ի 1, Ցակոբ պէյ Տատեան 1 ոսկի, 3 հատ ագ և Որբանոցի կովերուն տարեկան յարգը։ Ստեփան էֆ. Տէր Ներսէսեան 1 ոսկի։ Տիկին Ստեփան Թելեան 56 զրուշ, Պետրոս էֆ. Տօսիկեան իր վաղամեռիկ զաւակը Օր. Գեղեցիկի յիշատակին համար 27, Պետրոս էֆ. Գազանճեան 20, Տիկին Գ. Ա. 5 զրուշ։ Ցակոբ էֆ. Ունճեան 1 ոսկի։ Եավրուեան և Բաղդասարեան 2 քաշ թէյ, Արշակ էֆ. Խիւտավերտեան 2 պարկ հաւու կեր։

Ա.ՉԳ. ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑԻ Հոգաբարձութիւնը շնորհակալութեամբ կը ծանուցանէ թէ Գեր. Տ. Դէորգ Եպիսկոպոս Իւթիւճեան իր նորոգ հանգուցեալ հօր Ղազարոս աղա Իւթիւճեանի մահուան առթիւ երկու քուկէս անգլ. ոսկի նուիրած է հիւանդանոցին։

Տիգրան էֆ. Մարտիկեանի ընդ Օրիորդ Արիգնազ Մըսըրեանի ամուսնութեան առթիւ փոխան Մաղկեփունի 108 զրշ. նուիրած է հիւանդանոցին Նէսիմ էֆ. Թարանթօ։

ՀԱՅ-ԲՈՂՈՔԱԿԱՆՆԵՐԷՆ

Բիւթանիոյեկեղեց. Միութեան ներկայ տարւոյ գումարման Օրակարգին գլխաւոր խնդիրն էր Պոլսոյ մէջ Թրքահոս Բողոք. Հայերու համար ուրոյն եկեղեցի մը կազմելու խնդիրը։ Միութիւնը այդ մասին տուած էր յետագայ որոշումը.—

Նկատելով որ այսպիսի առաջարկ մը ըստ օրինի պէտք էր ներկայանար Միութեանս՝ մայրաքաղաքիս Հայ-Աւետ. եկեղեցիներու կողմէ, և Միութիւնս պէտք էր ի ձեռին ունենար այդ եկեղեցիներուն հաւանութիւնը կամ կարծիքը սոյն խնդրին նկատմամբ, և նկատելով որ կարելի չէ Միութեանս նիստերուն մէջ քննել ամբողջ խնդիրը իր բոլոր մասերով ու ստուգել թէ Թրքահոս Աւետ. Հայերու համար ուրոյն եկեղեցի մը կազմութիւնը պէտք մըն է կամ ոչ, Միութիւնս կ'որոշէ կարգել Ցանձնախումբ մը, որուն պաշտօնը պիտի ըլլայ մայրաքաղաքիս Հայ-Աւետ. եկեղեցիներուն որոշումը առնել այդ մասին, ստանալ ուրիշ պաշտօնական մարմիններու կարծիքը և բանակցիլ յիշեալ առաջարկը ներկայացնող անձերուն (Պայպըլ-Հաուսի Թըրքահոս ժողովուրդը) հետ ու լսել անոնց փաստերը նոր եկեղեցի մը կազմելու մասին։

Իսկ Ցանձնախումբի կազմութեան մասին Միութիւնը տուած էր սա որոշումը։

Ցանձնախումբին անդամները պիտի ըլլան 5 անձեր։ Ցանձնախումբը պիտի կազմուի այսպիսի անձերէ, որոնք չեն պատկանիր Կ. Պոլսոյ Հայ-Աւետ. եկեղեցիներուն։ Ցանձնախումբին անդամներէն 1ը պիտի ընտրուի Կ. Պոլսոյ Հայ-Աւետ. եկեղեցիին կողմէ, 1ը՝ Լանկայի Հայ-Աւետ. եկեղեցիին կողմէ և 2ը՝ Միութեանս կողմէ։ Այս 4 անձերը պիտի ընտրեն հինգերորդ մը։

Միութեան կողմէ ընտրուած էին Ամերիկայի Աստուածաշունչի Ընկերութեան Արեւելքի գործակալ Տօքթ. Մ. Պէէն և Աստաբաբարի Բողոք. Հայերու եկեղեցիին հովիվ Վեր. Յ. Ա. Ճէճիզեան։ Կ. Պոլսոյ եկեղեցիին կողմէ վերջացող ամսոյ մէջ ընտրուեցաւ ծանօթ վաստակաւոր և մայրաքաղաքիս Ամերիկեան հիւպատոսարանի Ա. Թարգման Արշակ էֆ. Գ. Շմաւոնեան։ Իսկ Լանկայի եկեղեցին քուէներու բացակայ մեծամասնութեամբ նախորդ շաբաթու ընտրեց Նիկոմիդիոյ գաւառին միտրոպոլիտ և Պարտիզակի Բարձր. Վարժարանի տնօրէն Տօքթ. Ր. Զէյտլիրոս։

Ցանձնախումբին 4 անդամները անցեալ շաբաթ հոս ի նիստ գումարուեցան, և Միութեան որոշման համեմատ ձեռնարկեցին հինգերորդ անդամին ընտրութեան։ Քուէներու մեծամասնութեամբ անդամ ընտրուեցաւ Պոլսեցի միտրոպոլիտէն Տօքթ. Ճ. Ֆ. Հէրիթ։ Սոյն նիստին մէջ Ցանձնախումբին տատնապետ ընտրուած է Տօքթ. Պօէն և տաճնադպիր՝ Շմաւոնեան էֆ.։

Ցանձնախումբը այս շաբաթու քանի մը անգամ նիստ ունեցաւ և զբաղեցաւ եկեղեցւոյ ծանօթ խնդրոյն քննութեամբ, որ մայրաքաղաքիս Բողոք. Հայերու համար մեծ շահեկանութիւն ունի։ Ցանձնախումբը երբ աւարտէ իր քննութիւնները և խորհրդակցութիւնները, տեղեկագիր մը պիտի ներկայացնէ յիշեալ Միութեան Գործ. Ժողովին, զոր կը կազմեն.— Վեր. Փ. Ց. Իսքէնտէրեան՝ նախագահ, Պատ. Ս. Պ. Մանուկեան՝ քարտուղար, Վեր. Ց. Ֆիլեան, Վեր. Ա. Պ Շմաւոնեան, Բրոֆ. Ց. Հ. Ճէճիզեան, Պետրոս էֆ. Տոնճեան և Մկրտիչ էֆ. Շահանկիրեան։

∴ Պրուսայի Արեւելեան Որբանոցի Վեր. Տնօրէնին երեց որդին, Պ. Ատրիճ Գ. Պալտասարեան, որ 4 տարիէ ի վեր կ'ուսանէր Բըզէօի Էքօլ Նորմալին մէջ, ներկայ տարւոյ Մարտ ամսոյ մէջ, փայլուն քննութիւններէ վերջ, շրջանաւարտ եղած է։ Պրն. Ա. Գ. Պաղտասարեան ապա 4 ամիս ալ տեղւոյն Փիլիմանին մէջ ուսանելէ վերջ, յաջողած է քննութիւնները անցնել և ընդունիլ Կառավարական Կրթական Արտօնագիրը որով, առանց մուտքի քննութեան, կարող պիտի ըլլայ Համալսարան մտնել և 3 տարիէն ստանալ Գիտութեան Վարդապետի աստիճանը։

«Մանզու�»ի Հայ-Բողոքական
ԹՂԹԱԿԻՑԸ

ՆՇԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Եր. օր Ազգ. Պատրիարքարանի մէջ տեղի ունեցաւ Արշակ էֆ. Լութֆեանի նշանախօսութիւնը Օր. Արտեմ Մ. Նարլեանի հետ, դուստր ծանօթ վաճառական Մագսուտ էֆ. Նարլեանի։ Ներկայ էին Արշակ էֆ.ի կողմէ Լեւոն էֆ. Լութֆեան և Տիգրան էֆ. Խանտանեան, իսկ Օրիորդին կողմէ Միսաք էֆ. Նարլեան, Կարապետ էֆ. Պատմաճեան, Զգոն էֆ. Խորասանճեան, Լեւոն էֆ. Սէմէրճեան և Սեդրաք էֆ. Մուրատեան։ Փոխանորդ Սրբազանը օրհնեց երկու խօսքեալները և մաղթանքներ ըրաւ անոնց երջանկութեանը համար։ Արշակ էֆ. Լութֆեան առեւտրական հրապարակի վրայ ծանօթ է իր գործունէութեամբ և պատուաւորութեամբ։ Իսկ Օր. Արտեմ Մ. Նարլեան Սկիւտարի Ամերիկեան աղջկանց վարժարանին մէջ աւարտած է իր ուսումը և ընտանեկան լաւագոյն դաստիարակութեամբ օժտուած է։ Երկու ծանօթ ընտանիքներու այս խնամութիւնը խնդութեամբ կը լեցնէ իրենց բոլոր համակիրներն ու բարեկամները։

ՄԱՆԶՈՒՄԷԻ Վերջանագրութեանց Բաժինը

ՁԱՓՍԵՆՓՋ

Այս երկուշաբթի Պալաթու Հրեշտակապետ եկեղեցիին մէջ տեղի ունեցաւ պսակադրութեան հանդէսը Տիար Արշակ Քիւրքճեանի ընդ Օր. Հայկուհի Զիլինկիրեանի։ Կնքահայրն էր Պ. Լեւոն Քիւրքճեան։ Պսակի Խորհուրդը կատարեց Տ. Տաճատ Վրդ. մասնակցութեամբ քահանայից և դպրաց։ Պատուասիրութիւնք կատարուեցան Սալմաթոմրուք Զելինկիրեանց բնակարանը։

ՅՈՒՂԱՐԿԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆ
ԱՒԵՏԻՍ ԷՖ. ԱՌԱՆՁԱՐԻ

Երէկ Սկիւտարի Ս. Խաչ եկեղեցիին մէջ տեղի ունեցաւ վաղեմի արդիւնաւոր ուսուցիչ Աւետիս Առանձարի էֆ.ի յուղարկաւորութիւնը, որուն կը նախագահէր Տ. Մկրտիչ Արքեպիսկ. Վահապեան, իր շուրջը ունենալով Տ. Տիրայր և Տ. Մարկոս վարդապետները և բազմաթիւ քահանաներ։ Տ. Դէորգ եպիսկ. Երէցեան և Պրուսայի Առաջնորդ Տ. Յովհաննէս Եպիսկ. Արշարունի դասին մէջ կեցած էին սգակիր։ Եկեղեցին համակ լուսազարդուած էր և դագաղին վրայ դրուած էին ծաղկեպսակներ, համակիրներու և բարեկամներու կողմէ զրկուած։ Մոմերն ու ծոպերը բռնած էին Պէրպէրեան վարժարանի սաները։ Դամբանականը խօսեցաւ Տ. Տիրայր Վարդապետ, ուսուցչին ասպարէզը նկարագրելով և անոր տաժանագին յոգնութիւնները թուելով։ Մեռելական արարողութիւններէն ետք, թափորը կազմուեցաւ և դագաղը որուն կը հետեւէր Ռէթէոս էֆ. Պէրպէրեան իբր սգակիր, հանգուցեալին սիրական վարժարանին առջեւէն տարուեցաւ դէպի գերեզմանատուն և տարաբախտ Առանձար էֆ.ի մարմինը ամփոփուեցաւ յատուկ դամբարանին մէջ։ Առանձար էֆ.ի թէեւ իր կանոնաւոր կենցաղին բերմամբ դեռ երիտասարդ կ'երեւէր, բայց 62ը թեւակոխած էր։

Ներկաներուն մէջ կ'երեւէին բազմաթիւ ծանօթ անձնաւորութիւններ, պետական, առեւտրական և ուսուցչական դասէն, նաեւ բազմաթիւ համակիրներ և Պէրպէրեան վարժարանի նախորդ սաներ, որոնք թէ՛ եկեղեցւոյ և գերեզմանատան մէջ իրենց ցաւակցութիւնները յայտնեցին Պէրպէրեան էֆ.ի։

Մանզումէ եւս այս տխուր առթիւ իր ցաւակցութիւնը կը յայտնէ այրի Տիկին Երանուհի Առանձարի, և Պէրպէրեան ընտանիքին։

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԵՑԱՒ 28Դ թիւր Բիւրակն առեւտրական շարաթաթերթին որ կը պարունակէ հետեւեալ առեւտրական յօդուածները.—

ԲԻՒՐԱԿՆ
ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ
ԹԻՒ 28

«Ռանթ»ին ծագումը եւ տեսակները [ո՞րն է ամենէն շահաբեր ռանթը]։— Ինչպէս հարստացան Իզմիրի Հայ վաճառականները [Մանչէսթրի հետ գործ ընող առաջին Հայ վաճառականը]։— Նամակ առ Խմբագրութիւն [Թղթադրոշմի կանոնագրութիւնը]։— Պանքայի գործառնութիւններ [Փոխատուութիւն]։— Վաճառատուներ կեանքը։— Դատական Քրոնիկ։— Գերմաներէն առեւտրական լեզու։— Առեւտրական Քրոնիկ [Առեւտրական կեանքը գաւառներու մէջ։— Երկաթի հրապարակ։— Առեւտրական սովորութիւններ] ևն. ևայլն։

ԲՈՂՈՔԱԿԱՆ ԲԵՄ

Վաղը պիտի քարոզեն.—

Բերայի մէջ ժամը 2ին Բրոֆ. Ց. Հ. Ճէճիզեան։

Կէտիկ-Բաշայի Ամերիկեան Վարժարանին մէջ ժամը 3ին Պատ. Ք. Ս. Ճէճիզեան։

Սկիւտարի մէջ ժամը 3ին Վեր. Ա. Պ. Շմաւոնեան

Պայպըլ-Հաուսի մէջ ժամը 3.30ին Վեր. Ց. Գ. Գրիգորեան։

Խասգիւղի մէջ ժամը 7ին Պատ. Ս. Ց. Զորիկեան։

ԲԱՐԻԶԻ ՊՕՐՍԱՆ
BOURSE DE PARIS

17 Օգոստոս 1906

Հեռագրական գործակալութիւնը մինչեւ թերթիս տպուած մէջոցին չհաղորդեց Բարիզի Սակարանին գիները։

ՆԵՐՔԻՆ

ՍԵԼԱՄԼԸՔԻ արարողութիւնը, երէկ տեղի ունեցաւ Համիտիյէ մզկիթին մէջ։ Վեհ. Սուլթանը փառաւոր կառքի մը մէջ բազմած, ժամը 5ին, հանդիսաւոր թափորով մեկնեցաւ Եըլտըզի Կայս. Պալատէն և Ուրբաթի աղօթքը Համիտիյէ մզկիթին մէջ կատարելէ ետք, նոյն հանդիսաւորութեամբ վերադարձաւ Կայս. Պալատ։

Բարեւի կեցած էին կայս. զինուորները, որոնք երթ ու դարձի առեն Բաշիճառիմ չօք եաշա բարեմաղթութիւններով օդը թնդացուցին։ Նոյնպէս խուռն բազմութիւն մը, ամէն հասակէ ու սեռէ բարեւի կանգնած էր ճամբուն վրայ, և որոտընդոստ Բաշիճառիմ չօք եաշաներով բարեմաղթութիւններ ըրաւ Վեհ. Կայսեր թանկագին կենաց համար։

Ն. Վեհափառութիւն բարեհաճեցաւ երթուղարձի պահուն իր ձեռքովը բարեւել ամբողջ զինուորներն ու ժողովուրդը։ Կայս. Պալատան մօտ մանաւոր յարկաբաժնէն Սելամլըքի հանդէսը կը դիտէին Սպանիական դեսպան Մարքի Քամբօ-Սակրատօ, հելլէն դեսպան Մ. Կրիբարիս, սերպական դեսպան Մ. Սիմիչ, Բարատաղի գործակատար Մ. Մաթանովիչ, Պուլկար գործակատար Մ. Նայէվիչ, հրամատար Պէրժէ, Քրէտի Լիոնէի տնօրէն Մ. Պանչնէյ, և իտալական ու հելլենական դեսպանատան կողմէ եկած հիւրեր։

Կայս. Պալատին դեռպանական հիւրանոցը կալիպ պէյ, Վեհ. Սուլթանին բարեւները հաղորդեց ներկաներէն ոմանց որոնք պատասխանեցան նաեւ։

ՎԵՀ. ՍՈՒԼԹԱՆԻՆ ԹԱՆԿԱԳԻՆ ԱՌՈՂՋՈՒԹԻՒՆԸ.—Բարիզէն Օգոստ. 15 թուով հետեւեալը կը հեռագրեն Սէմանս Նասիոնալի.—

«Վեհ. Սուլթանին թանկագին առողջութիւնը կատարեալ ըլլալու մասին Պոլսոյ մէջ հրատարակուած Պաշտօնական Զեկոյցը հեռագրով Եւրոպա հաղորդուեցաւ։ Եւրոպական լրագիրներէն շատերը, հրատարակելով այդ լուրը, ծանուցած են որ այդ բերկրալի լուրը ամբողջ Եւրոպայի մէջ մեծ ուրախութիւն պատճառած է։ Այդ առթիւ Եւրոպական լրագիրները կը հաստատեն գերակշիռ դերը Ն. Վեհափառութեան քաղաքականութեանը որ մեծապէս կը նպաստէ Եւրոպական հաւասարակշռութեան պահպանման, խաղաղութեան և անդորրութեան անվթար մնալուն։ Նոյն թերթերը նաեւ վեր կը հանեն Վեհ. Սուլթանին դիւանագիտական բարձր կարողութիւնները, քաղաքական մեծ մտքը և մտաւորական հազուագիւտ արժէքը։»

∴ Նայէ Ֆրայէ Բրեսէ Վեհ. Սուլթանին թանկագին առողջութեան կատարեալ ըլլալը ծանուցանելուն առթիւ, կը յայտարարէ թէ այդ բարեբաստիկ պարագան գոհունակութիւն պատճառած է ամբողջ քաղաքակիրթ ու խաղաղասէր աշխարհին։

∴ Պուլկարաց Էկզարք Տ. Եսայիի կայս. Պալատ երթալով, իր խորին մեծարանքը մատոյց և ջերմ ուրախութիւն յայտնեց Վեհ. Սուլթանին կատարեալ առողջութեան առթիւ։ Վեհ. Սուլթանը բարեհաճեցաւ իր բարձր գոհունակութիւնը յայտնել Ա. Ամենապատ Հայի Ալի փաշայի միջոցաւ։

∴ Էնկիւրիի բանտէն 18 և Սինոպի բանտէն ալ 44 բանտարկեալներ, իրենց պատժին երկու երրորդ մասը աւարտած ըլլալով, Կայս. Իրատէին համաձայն ազատ արձակուեցան և բարեմաղթութիւններ ըրին Կայս. արեւշատութեան համար։

ԱՍՏԻՃԱՆ.—Ֆերիդութեան աստիճան տարուեցաւ Կայս. Պալատին բժիշկ և Բժշկական վարժարանին ուսուցիչներէն Միրզիա Նուրէտտին փաշայի։

ՆԵՐԲԻՆ գործոց նախարարին նախագահութեամբ կազմուած յանձնաժողովը առջի օր ալ գումարուեցաւ Կայս. Պալատին մէջ։

ՍԱՄՍՈՒՆՈՐԸՆՏԻՐ իշխան Քոսթանթին Քարաթէոդորի էֆ. երէկ ընտանիքով մեկնեցաւ իր պաշտօնատեղին։

∴ Պեռական Խորհուրդին անդամ Հասան պէյ որ կարգ մը գործերու քննութեանց համար Սամսո ղրկուած և պաշտօնը աւարտած ու Պոլիս դարձած էր, իր քննութեանց արդիւնքը տեղեկագրեց ձեռնհաս պաշտօնարանին։

ԴՐԱՄՆԵՐԸ.—Պեռական Խորհուրդին ելմտական ճիւղը առջի օր խորհրդակցութիւններ կատարեց դրամներու պատրաստութեան ստագիտը զեղչելու և օտար ոսկի դրամները օսմ. ոսկիի փոխելու համար։ Ներկայ էր նաեւ Փողերանոցին տնօրէն Հագոպ պէյ։

ՖԷՐԻԳԻՒՂԻ լատին գերեզմանատան մէջ երէկ առտու հանդիսաւոր հոգեհանգիստ կատարուեցաւ Խրիմի պատերազմին մէջ մեռնող ֆրանսացի զինուորներուն գերեզմանին վրայ։ Ներկայ էին դեսպանական պաշտօնեաներ։ Այսօր ալ Բալացի զինուորներուն համար պիտի ըլլայ։

ԱՆԱՏՕԼՈՒԻ երկաթուղին Ընկերութեան պատրաստած նոր սակացոյցը վաւերացուեցաւ։

ՊԱՏՈՒՀԱՆԷՆ ԴՈՒՐՍ. — Մոնիթէօր դիտողութիւն կ'ընէ թէ պատուհաններէն դուրս անզգուշութեամբ ամէն ինչ կը թափուի, աւելուք, ջուր, եւայլն, հոգ չէ թէ անցորդներ վնասուին տակէն։ Այսպէս, առջի օր Գուլէ Գարուի կողմը, պատուհանէ մը վար նետուեցաւ քարիւղի թիթեղ տուփ մը, որ գնաց դարնուեցաւ տանտրէնկ տարու պատանի մը գլխուն։ Տղան չանթահար կգեցաւ և գլուխը վիրաւորուեցաւ։ Ասոր վերջ մը տալու է կ'ըսէ նոյն թերթը, պայտիժ ենթարկելու է այն որ պատուհանէն վար թափած աղտոտ ջուրովը կամ ուրիշ նիւթով մը կը վնասէ անցորդի մը։

ԹՐԱՄՈՒԷՅԻ ԱՐԿԱՆ. — Երէկ Ղալաթիայէն Բերա դացող թրամուէյը, Եղբ. թաղապետութեան չէնքին մօտ տապակց չօբչի մը և սրունքէն վիրաւորեց ծանրապէս։

ՍՊԱՆՆՈՒԹԻՒՆ. — Ֆիրուզ աղա, արձարանի մը մէջ ծխալաճառ Հիւսէին էֆ.ն սպաննող Ահմէտ էֆ. երէկ Բերայի կառավարչատունը երթալով անձնատուր եղաւ։

ՆԱԽԱՏԻՆԵՐԻ ԴԱՏ ՄԸ. — Ժամանակին գրած էինք թէ իտալահպատակ Մ. Պոքարաս ասկէ մէկ քանի ամիս առաջ հրապարակաւ նախատած էր «Էվենդ Հէրալտի» արտօնատէր Մ. Մրցցին, որ դատ բացած էր Իտալական հիւպատոսարանի դատարանին առջեւ։ Դատարանը առջի օր նկատի առնելով գործը, Մ. Պօքարասն դատապարտեց երկու ամիս բանտարկութեան, և 2000 ֆրանք վնասի հատուցման։ Դատապարտեալը պարտաւոր պիտի ըլլայ նաեւ վճարել դատական ծախքը, և իր դրամովը երկու անգամ այս վճիռը հրատարակել տալ Պոլսոյ «Ռասէնա Իդալիանա» և «Սթամպուլ» թերթերուն մէջ։

ՆԱԻԻ ԱՐԿԱԾ.—Մանսուսէի Պենկազի չոգենաւը երէկ առտու Ղալաթիոյ քարափէն ճամբայ ելած էր դէպ ի Մուտանիա, երբ կաթսային խողովակը պայթեցաւ։ Ուղեւորները սարսափահար սկսան օգնութիւն աղաղակել. կամրջակին վրայի պտուղի կողովներէն 20 հատ ծով թափեցան։ Անմիջապէս նաւաբեկներ օգնութեան փութացին և Պենկազի խարիսխ նետեց Էմին էօնիի առջև։ Ուղեւորները Նեվ-Եսէր չոգենաւով մեկնեցան Մուտանիա։

ՑՈՒՍԱՀԱՏ. — Դարդիւղի մէջ աստղձագործ Ցակոբ Կարապետեան, առջի գիշերը, ինքզինքը մէկ քանի տեղերէն վիրաւորեց, անձնասպան ըլլալու համար։ Բժշկական նախնական դարմաններ ըլլալէ ետքը հիւանդանոց ղրկուեցաւ, վասն զի վէրքերը չատ ծանր էին։

ԴԻԱԿ. — Սիլիւտար աղայի եղբէն մարդու մը դիակը գտնուելով, քննութիւն կատարուեցաւ և հատատուեցաւ թէ ապիսի գործարաններուն մէջ աշխատող Նիքոլի անուն մարդ մըն է, որ լոգանալու համար ծովը մտած ու խեղդուած էր։

ՏՈՔԹ. ՑԱԿՈԲ ԷՖ. ՄԽՃԵԱՆ (Փափագեան), որ գիտական վերջին կատարելագործութիւնները ուսումնասիրելու համար մէկ ու կէս տարիի մօտ աշխատած էր Բարիզի մէջ, այս անգամ վերադարձած է մայրաքաղաքս, և վերջնականապէս պիտի հաստատուի Իզմիտի մէջ։ Իզմիտի ու շրջակայքի համար բախտաւորութիւն մըն է յարգելի առքթորին ներկայութիւնը իրենց մէջ, զոր քաջայոյս ենք որ պիտի փութան ըստ արժանւոյն դնահատել։

ԵԹԷ գեղարուեստասէր էք և կը վարակիք առանց գիւղգնացութեան Վոսփորի զմայլելի ընդհանուր տեսարանը (panorama) վայելել և միշտ ձեր աչքին առաջը ունենալ զայն, կրնաք դիմել Պոլիս, Սիրքէճիի մօտ, Թրամուէյի ճամբուն վրայի Անտէլիպ վաճառատունը, ուր պիտի տեսնէք սոյն տեսարանը 3 մէթր երկայնութեամբ և 60 սանթիմ բարձրութեամբ, խիստ ճաշակաւոր և բնական գոյներով նկարուած՝ Տիար Նորման Ֆրէնկեանէ, և որ նոյն ինքն Վոսփորի հիանալի տպաւորութիւնը կ'ընէ դիտողին վրայ։ Ասիկա ճոխ հիւրասենեակներու (salon) համար ամենագեղեցիկ զարդ մը կրնայ ըլլալ և հակառակ իր այսքան խնամեալ աշխատութեան առաւելութիւններուն, չատ դիւրամատչելի գինով մը պիտի ծախուի։

ԺԱՄԱՑՈՒՑՑԻ վաճառական Ցակոբ էֆ. Զիրկական առջի օր Բաքէի չոգենաւով Բարիզ մեկնեցաւ ժամացոյցի նոր տեսակներ բերելու համար։

ԾԱՆՕԹ վաճառական Ցաբէթ էֆ. Միրիքէլամ հինգշաբթի օր Բաքէի «Մինկրէլի» չոգենաւով Եւրոպա մեկնեցաւ։

ՄԱՆԻՖԱԹՈՒՐԱՑԻ գործերու քիչ չատ տեղեակ երկրորդական գրագիր մը կ'ուզուի։ Փափագողները պէտք է նամակաւ դիմեն խմբագրատուն յայտնելով նախապէս ուր պաշտօնավարած ըլլալնին, տարիքնին և այլ մանրամասնութիւնք։

ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ԲՐՈՆՊԷՐԿ 16 Օգոստոս.— Էտուարտ թագաւոր առտուն ժամը 8½ին մեկնեցաւ Ֆրիտրիխսհոֆի դղեակէն, դէպ ի Բրոնպէրկ, չարունակելու համար իր ճամբորդութիւնը դէպ ի Մարիէնպատ։ Մինչեւ Բրոնպէրկի կայարանը իրեն ընկերակցեցան Վիլհէլմ Կայսր Հէսէնի Ֆրիտրիխ Քարլ և Ցունատանի Սոֆի իշխանուհիները։ Էտուարտ թագաւոր կայարանին իշխանական տաղաւարին մէջ հրաժեշտ առաւ անոնցմէ չատ սիրալիր կերպով։ Մասնաւորաբար Վիլհէլմ Կայսեր հետ փոխանակուած հրաժեշտի ողջոյնները չատ սիրաշող եղան։ Երկու Վեհապետները քանիցս ողջագուրեցին զիրար։ Ապա Վիլհէլմ Կայսր ընկերակցեցաւ Էտուարտ թագաւորին մինչեւ վագոն—սալոնը։

ՄԱՐԻԷՆՊԱՏ.— Էտուարտ թագաւոր իր հետեւորդներով ժամանեց հոս այսօր կէս օրէ վերջ ժամը 5.36ին։ Ն. Վեհափառութիւնն կայարանէն ընդունուեցաւ Վարչապետ Սըր Հէնրի Բէմպէլ Պէնրրմէնի և Տիկնոջը, ինչպէս նաեւ Վիեննայի Անգլիական դեսպան Սըր Էտուարտ Կոչրնի կողմէ։ Կայարանին մէջ կը գտնուէին նաեւ Ֆիլիբ Քոպուրկ իշխանը, Լէօխթենպէրկի դուքսը, և տեղական իշխանութեանց ներկայացուցիչներ։ Էտուարտ թագաւոր մէկ քանի վայրկեան տեսակցեցաւ ներկայ անձնաւորութեանց հետ, և Վայմար պանդոկը գնաց։

ՆՈՐՏԸՐՆԷՑ.— Դերման վարչապետ իշխան Պիւլով այս իրիկուն Վիլհէլմսհէօհէ մեկնեցաւ, ուր անոր կ'ըսպասէ Վիլհէլմ Կայսր, տեղեկագիրը լսելու համար։

ԲԵՌԵՐՍԳՈՒՐԿ.— Ծովակալ Ռոժեսդվէնսքի ծանրապէս հիւանդ է։

ԲԱՐԻԶ.— Երեփ. Ժողովը երբ բացուի, հարցապնդումներ պիտի ըլլան Եկեղեցիին ու Պետութեան բաժանման օրէնքին գործադրութեանը և պապական կոնդակին վրայ։

— Հիւսպայնիոյ ծովի ֆրանսական նաւաբաժինը որ Թանճէր ժամանած էր, այս իրիկուն կը մեկնի նոյն նաւահանգիստէն։

ԹԱՏՐՈՆ ՄՆԱԿԵԱՆ

ԱՅՍ ԻՐԻԿՈՒՆ ԵԷՆԻՄԱՀԱԼԷ

Մնակեան թատերախումբը այս գիշեր ժամը 2½ին Սարբեար Եէնիմահալէ Հաճի Միսաքին թատրոնը պիտի ներկայացնէ

ԴԺԲԱՂԴ ԱՄՈՒՍԻՆԸ

Տուամ 5 արար

ԶԱՒԵՇՏ 1 ԱՐԱՐ

ՊԱՐԵՒԵՐԳ

ԷՎԳԱՖԸ ՀԻՒՄԱՑՈՒՆ

Էվգաֆը Հիւմայուն խաղնէսինճէ միւպաեասընա լիւզիմ կէօրիւնէն 160,000 գրչէի ճէտիտէ բուզէն զէյթուն իճրա գըլընան միւնագասասընա պէհէր ճէտիտ գրչէի իւչ զրուշ օն փարա (90 սանթիմէ) թալիպի էօհսէսինէ թէգարրուր իթմիշ իսէ տէ չէհրը հալը բումինին եէտինճի բազար իրթէսի կիւնիւնէ գասար եիւզտէ իւչ թէնզիլ գապուլ օլունարագ իհալէի գաթիյէսինին իճրասը մուգարրէր պուլունտուղընան թալիպ օլանլարրն եիւզտէ օն նիսպէթինտէ թէէմին ագչէլէրինի վէ եախսատ միւթէպէր վէ միւասատագ քէֆալէթնամէլէրինի համիլէն էյլամը թաթիլիյէտէն մասասա հէր կիւն մէճլիսը Իսարբի Էվգաֆա միւրաճասաթ էյլէմէլէրի իլան օլունուր։

3 Աղրսթոս 1322

ՊՕՄ ՏԸ ՖԻԿ

ՏՈՒՓՔ 50 ՂՐՈՒՇ, ԿԷՍ ՏՈՒՓՔ 27 ՂՐՇ.

ՍԱԿԱՐԱՆ

ՂԱԼԱԹԻՈՅ ՍԱԿԱՐԱՆԸ

ՕՍՄ. ՄԻԱՑԵԱԼ ԲՈՆՍՈԼԻՏԷ

Երէկ առաւօտ բացուեցաւ	Օ.Ո.	105.35
Երէկ իրիկուն գոցուեցաւ	»	105.30
Երէկուան էն բարձր գինը	»	105.37½
» էն վար գինը	»	105.28½

ՐՈՒՄԷԼԻԻ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ

Երէկ առաւօտ բացուեցաւ	ֆր.	145.50
Երէկ իրիկուն գոցուեցաւ	»	145.37 1/12
Երէկուան էն բարձր գինը	»	145.62½
» էն վար գինը	»	145.37½

Շիրքէթը Խայրիէ	Օ. Ո.	37.—
Միտիլլի Պանքա		6.—
Սելանիկի «	ֆր.	173.
Քոմէրսիալ	Ա. Ո.	9.09
Քարասու Բրէվիլէժիէ	ֆր.	168.—
» Օրտինէռ	»	156.—
Իզմիրի քարափ	»	595.—
Օսմ. Ապահով. Ընկ.	Օ. Ո.	4.42
Թրամվայի բաժնեթուղթ	»	9.25
» պարտաթուղթ	ֆր.	488.—
Տէրքոսի ջուրի ընկ.	»	297.—
Անատոլ. Երկ. բաժնեթ.	Ա. Ո.	18.15
Քարափ Կ. Պոլսոյ	ֆր.	457.—
Քրէտի Ֆոնսիէ Էֆիբս.	1886	330.50
» » »	1903	266.75
Թրանսվալ		59.—

ՑՈՒՆԱԿԱՆ ԹՈՒՂԹԵՐ

Ցունական փոխառութիւն	ֆր.	265.—
Պանք Նաս. Կրէս.	»	430.—
» « » նոր	Օ.Ո.	4.02
Լաւրիոմ	ֆր.	57.50

ԴՐԱՄՆԵՐՈՒ ԸՆԹԱՑՔԸ

Օսմ. ոսկին 100 զ.էն	զ. ֆր.
Ֆրանսական ոսկի	87.09
Անգլիական ոսկի	109 29
Բոլ	90.30
Մէճիտիյէ արծաթ	107.16
Բուպլի Թղթադրամ	8.72
Քրիմից	50.—

ՓՈԽԱՆԱԿԱԳԻՐ

Լոնտոնի վրայ չէք	զրշ.	109.20
Բարիզի » »	ֆր.	22.22¾
Վիէննայի » »	քուրօն	21.94
Պերլինի » »	մարք	18.70

ԲԱՐԻԶԻ ՍԱԿԱՐԱՆ

16 Օգոստոս 1906

Ֆրանսական Ռանթ 3%	97.90
Օսմ. միաց. գոնս. 4% բաց.	97.80
» » » գոց.	97.50
Բումէլիի երկաթուղի ֆր.	146.—
Բէյթի պարտաթուղթ »	438.—
Օսմանեան մարք »	—.—
Օսմանեան Պանքա »	647.—
Քրէտի Լիոնէ »	1174.—
Բարիզի Պանքա »	1540.—
Աւստրիական Ռանթ 4%	—.—
Իտալական » 5%	102.30
Ռուսական » 4% 1901	60.—
Սպանիակ. արտ. փոխ. 4%	96.25
Պալիս Քարա Այտըն ֆր.	629.—

ԼՈՆՏՈՆԻ ՍԱԿԱՐԱՆ

16 Օգոստոս 1906

Անգլիական Ռանթ	88 06
Օսմ. Միաց. Գոնս. բաց. Գ.կ.	96.63
» » » գոց. »	96.75
Օսմ. Պանքա	15.87
Պուլկարական 1892	100.50
Ռուսական 4% 1898—89	72 75
Ցունական Ռանթ	42.25
Զարթրքթ	1.68
Թրանսվալ	—.—
Ռանտամն	6 56
Ճարոնական 4%	—.—

ՊԵՐԼԻՆԻ ՍԱԿԱՐԱՆ

16 Օգոստոս 1906

Գերմանական 3%	86.70
Օսմ. Միաց Գոնս.	96.60
Օսմ. փոխառութիւն 1903	—.—

ՀՐԱՆՏ ԴԱՄԻԱՆՈՍԵԱՆ

ԲԵՐԱՑԻ ՊԱՐՈՆԻՄԸ ՕՐԱԳԻՐԸ

ԱՆԿԵՂԾՈՒԹԵԱՆ ՎՆԱՍՆԵՐԸ

Գատրգիւղի 4 թիւ շոգենաւին հասնելու համար չուտափոյթ կը սուրայի Բերայի մայթերէն, երբ սիրելի բարեկամ մը—ձենէ աղէկ չըլլա՛յ—կեցուց զիս,

—Ի՛աղաչեմ, պարո՛ն,

— Հրամայեցէ՛ք, պարո՛ն, պատասխանեցի։

—Կեանքիդ մէջ գոնէ հինգ վայրկեան լրջանալու մեծագոյն զոհողութիւնը պիտի խնդրեմ քենէ։

—Դժուարի՛նս խնդրեցեր։

—Ծառայութիւն մը հայցելու համար օրերէ ի վեր քեզ կը փնտռէի։

—Եթէ ուղածդ քանի մը հարիւր ոսկի է, չէք մը տամ քեզի, բայց ծառայութիւն չեմ կրնար ընել, քանի որ երբեք ուշաչ չեմ եղած։

—Բիչ մը լրջութի՛ւն... նշանածիդ սիրուն։

—Ա՜ռ տարբե՛ր։ Մէկ, երկու, երեք, օ՜ն լրջացայ։

—Հարցում մը պիտի ուղղեմ քեզի, որուն պատասխանը պատճառ պիտի ըլլայ մահկանացուի մը երջանկութեան կամ դժբաղդութեան։ Դիտեմ խորապէս կը ճանչնաս Բերայի բոլոր աղջիկները և կնիկները։

—Օ՜, չափազանց կը փայփայէք զիս։ Սակայն պէտք է նօթ առնել թէ կը ճանչնամ ա՛յն աղջիկները ու կիները միայն, որոնք ինքզինքնին... կը ճանչցընեն։

—Լա՛ւ։ Արդ, բարեկամ մը ունիմ որ մտադիր է Ս. Պասկով ամուսնանալ Բերացի աղջկան մը հետ. սակայն որոշումը տալէ առաջ՝ ինծի դիմած է հանգնալու համար թէ ո՛րչափ կրնայ վստահիլ իր ապագայ կողակիցին պարկեշտութեան։

—Եւ. դուն ալ զիս՝ ամուսնական տեղեկութեանց գործակալութեան մը տեղը դնելով՝ կը դիմես ինծի։

—C'est ça! այս բանը չի վիրաւորեր քեզ, չէ՞։

—Ընդհակառակը, արժանապատուութիւն կը գտնէ։ Սակայն, միաքդ դիր որ խնդրոյ առարկայ եղող օրիորդը ո՛րչափ ալ անպարկեշտ ըլլայ, դարձեալ պարկեշտութեան վկայագիր մը պիտի տամ ես անոր, որովհետև նախ երբէ՛ք օրիորդի մը երջանկութեան արդելք ըլլալ չեմ ուզեր և վասն զի համոզուած եմ թէ աշխարհիս ամէնէն անպարկեշտ աղջիկն չատ անգամ կրնայ ծնիլ աշխարհիս պատուականագոյն ամուսինը։

—Ինչո՞ւ։

—Որովհետև առաջուընէ ամէն փափաք յայտնեցուցած ըլլալով՝ եաքէն ա՛լ պէտքը չի տեսներ։

—Բայց յանո՛ւն անկեղծութեան, յանուն բարեկամութեան, (հսս շաs մը «յանուն»...։)

—Կ'ըլլայ,=չըլլա՛ր։—կաղաչեմ, կը պաղատիմ, մեծ բարիք մը ըրած պիտի ըլլաս։= Զիս մի՛ տիպեր։— Լսելիք խօսքիդ գերեզմանը պիտի ըլլամ ես։ =Ի՞նչ հարկ ուրիշին գործին միջամուխ ըլլալ։—Կ'երդնում որ ոչինչ պիտի իմացնեմ բարեկամիս, ևն...։

Այսչափ խնդրանքի առջևը՝ մարդ եթէ քար ըլլայ՝ նորէն չի դիմանար, և պէտք է գիտնալ թէ՝ իմ կուրծքիս ձախ կողմը կայ փափուկ, զգայուն սիրտ մը, որ կը բաբախէ։

—Օրիորդին անունը զրուցէ՛ նայինք, ըսի վերջապէս։

—Անկեղծաբա՛ր, հէ՞։

—Անկեղծաբա՛ր, հոգի՛ս։

—Օր. Գ... կը ճանչնա՞ս։

—Կը ճանչնա՛մ։

— Հարկա՛ւ, աչ բաղուկին վրայ զոյգ մը ալ պենկ ունի։

Բարեկամս չկնկեցաւ, կապուտցաւ, կանանչցաւ, դեղինցաւ, վերջապէս դէմքը՝ ներկավաճառի մը խանութին բոլոր ներկերովը ներկուեցաւ։

—Պարո՛ն, բաւ վերջապէս խըղդուկ ձայնով մը, դուք Միմո՛ս մըն էք։

—Մէռսի՛։

—Դուք անամօթ մըն էք...

—...***։

—Դուք սրիկայ մըն էք, դուք գաղոբէն մըն էք, ձեր յօդուածները ամբողջ բանագողութիւն են...

—...***

—Մինչեւ այսօր ձեզի բարեկամ մը նկատած էի, սակայն դուք այս անուշնին արժանի չէք եղեր, անպիտա՛ն, անբարո՛յ, լի՛րբ...

—Բայց...

—Դուք ի՞նչ իրաւունքով կրնաք աղաղակել պատիւը իմ նշանածիս, որ իմ կինս պիտի ըլլայ Ս. խորանին առջեւ։

—Սակայն, անկեղծաբար խնդրած էիք...

—Ի՞նչ, անկեղծաբար խնդրած էի ձենէ որ նշանածիս պատի՞ւը աղարտէք։

—Զէ՛, խնդրեցիք անկեղծաբար որ ճշմարտութիւնը զրուցեմ՝ եթէ կ'ուզէի բարիք մը ընել. ես ալ ճշմարտութիւնը ըսի...

—Ուրեմն ճշմարտութի՛ւնն էր։

—Դժբաղդաբա՛ր։ Եթէ գիտնայի թէ Օր. Գ... օրին մէկը ձեր նշանածը պիտի ըլլար, վստահ եղէ՛ք որ անոր շրջազգեստին անգամ չէի դպչեր, եթէ նոյնիսկ անիկա գար իմ ժագէթիս օձիքէն բռնել...։

—Ձեր ըսածները լոկ զրպարտութիւններ են պարո՛ն, և իմ նշանածս առաջին անգամ զիս սիրած է. այս բանը ինք ըսաւ։

—Բայց ձեր նշանածը առաջին անգամ զիս գգուած է. այս բանն ալ ինք ըսաւ։ Բայց ես ձենէ քիչ մը աւելի փերձառու ըլլալով՝ չհաւատացի ըսածին։

—Սուտ կ'ըսէք կոր, և եթէ չարուշնակէք ձեր սուտերը, ձեր գլխուն բան մը կ'իջնցնեմ։ Իմ նշանածս աշխարհիս պատուաւորագոյն աղջիկն է։

—Այո՛, ձեր նշանածը աշխարհիս պատուաւորագոյն աղջիկն է։

—Իմ նշանածս ինէ դատ երիկ մարդու երես չէ տեսած։

—Ձեր նշանածը ձենէ զատ մարդու... երես չէ տեսած. գո՞հ էք հիմա.

Խեղճ աղան պիտի լար, աչքերը լեցուած էին և ապահովաբար նոյն պահուն աշխարհիս ամէնէն դժբաղդ ու յուսահատ մարդը կը նկատէր ինքզինքը, որովհետև իր նշանածը իրմէ առաջ զի՛ս ճանչցած էր ու ի՞նչ մեծ բան։

—Սիրելի՛ս,—ըսի՝ անոր այս վիճակին մեղքնալով և կեանքիս մէջ գոնէ մէկ անգամ բարոյական լուրջ խրատներ տալու սեվդայէն վարակուելով,—մի՛ առներ այդ աղջիկը, անիկա քեզի չի վայլեր...

—Կը սիրե՛մ, հծծեց ան՝ աշխարհիս մեծագոյն ապուշութիւնը ըսելու դիտակցութեամբ կարծես։

—Ուրեմն ա՛ռ։

—Բայց, անկեղծօրէն ըսէ՛ ինծի,—անկեղծօրէն հէ՞,— ըսածներդ չիտակ չէին։

— Անկեղծօրէն ըսածներս չիտակ էին։

—Բայց անկեղծօրէն միայն քեզի՞ հետ սիրաբանած է։

Խեղճ բարեկամս ինքզինքին մխիթարութիւն մը պիտի գտնէր՝ եթէ նըշանածը լոկ ինծի հետ սիրաբանած ըլլար։

—Զէ՛, պատասխանեցի՝ անկեղծութիւնը մինչեւ ծայրը տանելու համար, ուրիշներու հետ ալ սիրաբանած է։

—Սուտ կ'ըսես կոր, դուն ապուշ ես, ցաւադար ես, տխմար ես...

—Ես թէ դուն։

—Բիենե՛ւֆ։

—Եո՞ւֆ դո՛ւն ալ։

Ու եւաւ գնաց բարեկամս՝ չատ մը ֆիւֆիւներ ալ արտասանելէ վերջ, զորս հոս գրել չարտօնէր ինծի բնածին պարկեշտութիւնս։

Կը զարմանամ թէ ինտո՛ր եղաւ որ չծեծեց ալ զիս։

Շաբաթ մը վերջ իմացայ թէ սիրելի բարեկամս կարգուեր է Օր. Գ...ի հետ։— Զգարմացա՛յ։

Այն օրէն ի վեր սիրելի բարեկամս մեծագոյն թշնամիս դարձաւ։ Հիմա ճամբան ինծի հանդիպած ատենը՝ միւս կողմը կ'անցնի և առիթ չի փախցներ աշխարհին քարոզելու համար թէ՝ գրածներս պարզապէս ապուշութիւններ են, մինչ առաջները ամէնէն ջերմ հիացողը էր և կը դաւանէր թէ՝ Հայ գրականութեան մէջ եզական գրող մըն եմ։

Այս պարագան չէ՛ որ սակայն կը տխրեցնէ զիս, այլ ա՛յն թէ՝ վերջնականաբար կորսնցուցի սիրելի բարեկամներէս մէկը, ուրկէ ատեն ատեն... մէկ ոսկի փոխ կ'առնէի։

Եւ ինչո՞ւ, Աստուա՛ծ իմ։ Ցանուն անկեղծութեա՛ն։

Ասիկա զօրաւոր դաս մը եղաւ սակայն ինծի, դաս մը որ բաղնիքի թասի նման գլուխս իջաւ։

Ասկէ վերջ կրնաք գալ ինծի կարծիք հարցնել գիշերաշրջիկ հրապարակային կնոջ մը պարկեշտութեան մասին և վստահ եղիք որ՝ ամբողջ հոգիովս պիտի երդնում ձեզի թէ՝ անիկա աշխարհիս պատուաւորագոյն աղջիկն է և դո՛ւք էք միայն որ յաջողած էք անոր մասներուն ծայրը հանրուրել։

Բարեկամս երջանի՛կ եղաւ թէ դժբաղդ։ Երջանի՛կ էի ը սա! սակայն, եթէ դժբաղդ եղաւ, ապահովաբար ասոր պատճառը միայն ես եմ, քանի որ եթէ ցաւագար անկեղծութիւնը ունեցած չըլլայի յայտնելու անոր ճշմարտութիւնը, անիկա միչտ անուշ ուսապուշ հաւատքը պիտի ունենար թէ ի՞նք էր եղած իր կնոջ սիրտին առաջին ու վերջին տէրը, և թէ առաջին անգամ ի՞նք էր տեսած անոր աջ բազուկին զոյգ մը թուխ պենկերը։

Բայց, արժանապատուութեան ընդօրէն զգացումս կը պահանջէ որ ի սրտէ փափաքիմ սիրելի բարեկամիս ամուսնական դժբախտութեանը, որպէս զի իրաւունքը ունենամ պարծենալու։

—Ես գիտէի որ դժբախտ պիտի ըլլայ. իրեն ալ զրուցեցի, այլ, ի՞նչ ընեմ, մտիկ չըրաւ ինծի։

×

Անկեղծութի՛ւն։

Արդէն աշխարհիս երեսը ադկէ աւելի վնասակար ոչի՞նչ կայ։— Կ'ուզէ՞ք ձեր բոլոր բարեկամութիւնները խզել մէ՛կ հարուածով. անկեղծ եղէ՛ք։

Ամէն օր կը հանդիպինք գրական աղբարիկներու, որոնք անպատճառ կը հարցնեն.

— Անկեղծօրէ՛ն, այսօրուան յօդուածս ինտո՞ր էր։

Եւ եթէ քաղաքութիւնը ունենանք անկեղծօրէն պատասխանելու թէ՝ այսօրուան գրած յօդուածնին ապուշութեան գլուխ-գործոց մըն էր, կրնաք վստահ ըլլալ թէ՝ մէյ մըն ալ մեզի բարեւ չենք տար, եթէ ա՛յսչափով ալ գոհանան։

Ճիշդ ասոր համար է որ կը պատասխանենք ա՜հ՝.

— Ա., անկեղծօրէ՛ն, այսօրուան յօդուածնիդ հրաշալիք մըն էր։

Մտերիմ բարեկամներ կը հարցնեն յաճախ մեզի.

—Ըսէ՛, անկեղծօրէն, նշանածս ինտո՞ր գտար։

Եւ մինչ երբեք անկեղծութիւնը ա՛նչափ առաջ կը տանի՞նք ըսելու աստիճան թէ՝

—Անկեղծօրէն, նշանածդ տպաանի կը նմանի. ակէ աղէկը չի՞ կրցար գտնել։

«Անկեղծաբա՛ր, հմայիչ գեղեցկութիւն մը ունիք» կը յանկերգեմ չատ անգամ կիներու, մինչ, անկեղծաբա՛ր, ըսածիս կատարելապէս սուտ ըլլալուն վստահ եմ։ Սակայն մինչ կարելի է յանուն անկեղծութեան գուշել.— «Ա՜հ, տիկի՛ն, ո՛րչափ տգեղ էք։»

Այսօրուան կիները կարելի եղածին չափ անճոռնի գլխարկներ կը դնեն գլուխնին, և յետոյ չեն ալ վարանիր մեր կարծիքը առնել.

— Անկեղծօրէ՛ն, գլխարկս ինտո՞ր գնաց երեսիս։

Մեկուսի կը խորհինք թէ՝ «անկեղծօրէ՛ն՝ այս գլխարկով կապիկ մըն է դարձեր»։ սակայն որովհետև չենք կրնար այս խորհրդածութիւնին հրապարակել՝ առանց յանցանքներու վտանգին ենթարկելու ինքզինքիս, անմիջապէս կը փութանք բացագանչել.

—Անկեղծօրէն, հիանալի՛, տիկի՛ն, հիանալի՛...։

Մարդ «անկեղծօրէն» որչա՛փ ուսանակ ըլլալու է պատասխանելու համար գեղանի օրիորդի մը, որ հոգեբանական վայրկեանի մը մէջ կը հարցնէ.

—Թաթո՛, անկեղծօրէ՛ն, կը սիրո՞ս զիս...

—Բանդ զնա՛, անկեղծօրէն ըսելու համար՝ կ'ատեմ քեզ։

Երբ, օրինակի համար, հարցնելու ըլլամ դաշնակահար հմայիչ օրիորդի մը,

—Օ՜ վիա պելլա, անկեղծօրէ՛ն, կավռոչ-բոլքան գնեցի՞ք...

Մինչ անիկա մեծագոյն անքաղաքավարութիւնը գործած չըլլա՞ր երբոր չպատասխանէ ինծի.

—Ա՜, այո՛, գնեցի՛, անկեղծօրէ՛ն հիանալի է, մանաւանդ կոխքին վրայի ձեր լուսանկարը։

Նորապսակ ամոլները՝ չափազանց յոռի սովորութիւնը ունին՝ իրենց այցելող բարեկամներուն գիրկը դնելու իրենց նորածին մանկիկները, որոնց վրայէն օփոփանաքսի բուրումներ կուգան՝ հրաւիրելով որ անպատճառ համբուրենք անոնց այտերը, առանց մէյ մը հարցնելու մեզի թէ մանկիկներէն կ'ախորժի՞նք։

—Անկեղծօրէ՛ն, կը հարցնեն, մանչուկա աղուոր չէ՞։

Ու մենք ո՛չ ոք քաջութիւնը կ'ունենանք երբեք պատասխանելու.

—Անկեղծօրէն, չատ գէշ կը հոտի կոր։

Ի՞նչ կրնաս պատասխանել տձեւ ու տափակ կնոջ մը, որ հայելիին առջեւ կանգնած՝ կը կրկնէ.

—Անկեղծօրէ՛ն, աղուոր չէ՞մ։

Մարդիկ կան որ կը հարցնեն.

—Անկեղծօրէն զրուցէ՛, ըրածս ապուշութիւն չէ՞ր։

Եւ եթէ անկեղծութիւնը գործէք իրենց համար գտնուելու, մարդոց ջիղերը ոտք կ'ելլեն և ան ատեն կ'ելլեն ձեզի համոզել թէ՝ ըրածնին ապուշութիւն մը չէր։

Ո՞ր մարդն է այն՝ որ անկեղծօրէն թուփեն պիտի ունենայ իր կարծիքը յայտնելու անանկներու մասին, որ ձեզի կը տիպեն՝

—Անկեղծօրէ՛ն, ըսէ՛ք, ի՞նչ կարծիք ունիք մեր մասին, յեղյեղելով։

Նոյն իսկ, իմ մասիս, հակառակ բոլոր այս լաթալիսեան ճշմարտութիւններուն արձագանգը ըլլալուս և հակառակ միւս մահկանացուներու տկարութիւնները վերէն քննադատելու հովեր առնելուս, երբ օրին մէկը հարցնեմ ձեզի թէ՝

—Անկեղծօրէ՛ն, ի՞նչ կարծիք ունիք գրական կարողութեանս նկատմամբ...

Եւ եթէ դուք չպատասխանէք ինծի անմիջապէս.

—Անկեղծօրէ՛ն, ձեր քովը Ց. Ց. Պարոնեանը խալթ է կերեր...

Անկեղծաբար, կ'ըսեմ ձեզի, անկեղծաբա՛ր ձեզի ողջ ողջ ուտելու սատակիչ փափաք մը պիտի զգամ։

... Մէյ մըն ալ կ'ըսեն թէ կեղծաւորութիւնը մեղք է։

ՄԷԹՐԷՍԸ

(ԲԱՂԴԱՏԱԿԱՆ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆ)

Թող անչափանաս տպսք չկարդան

Մէթրէսը տեսակ մը կլոն է որ ճիշդ միւս կիներուն նման մէկ մօրմէ և ... հօրմէ կը ծնի, մէկ քիթ կ'ունենայ, մէ՛կ բերան. մէ՛կ գլուխ, սակայն սովորաբար... մէկ էրիկով չի գոհանար։

Պարկեշտ կիներու ընկերութիւնը կը վտարէ զայն իր մէջէն, ան ալ կ'երթայ... անպարկեշտ կիներու ընկերութիւնը ուր որ ոչ ոք միտքէն կ'անցընէ վտարել զինքը։

Մէթրէսը աղքատ ընտանիքի մը աղջիկն է միչտ, որ կար կարելու և ճակտին քրտինքովը ապրելու բարի տրամադրութեամբ ճամբայ ելած է, սակայն ճամբան կէս է մնացած։

Մէթրէսը անպատճառ առաջին անգամուն գլխէ հանուած կ'ըլլայ երիտասարդի մը կողմէ, որ խոստացած էր իրեն հետ կարգուիլ. վա՜ռը։ Եթէ այդ անծանօթ խարեբան չըլլար, ինք այսօր պատուաւոր կին մը եղած պիտի ըլլար... Ահա թէ ինչո՛ւ ամէն մէթրէս խորապէս կ'արհամարհէ իր առաջին սիրողը, որ հաւանականաբար ըրած է ինչ որ ամէն մարդ պիտի ընէր եթէ իր տեղը ըլլար։

Մէթրէսը հոգի կուտայ պատուաւոր կնիկ ձեւանալու և արհամարհանքով կը խօսի միւս մէթրէսներու մասին։ — Իր խտէալը. տէրտէրին օրհնութեամբը կարգուիլ։

Մէթրէսի մը համար՝ աշխարհիս երեսը պատուաւոր կնիկ գոյութիւն չունի և ամէն կին սիրահար մը ունի անպատճառ։ — (Ահա թէ ինչո՛ւ կ'ըսեն. — Ամէնքը ինտո՞ր դիտես, քեզի պէս)։

Մէթրէսութիւնը իր զանազան պարկեշտութեան չափերը և սահմանները ունի.— անպատիւ մէթրէս կայ, ինչպէս նաև պատուաւոր մէթրէս ու էկս կամ քառորդ պատուաւոր։

Այն մէթրէսը որ անպսակ կերպով մարդու մը հետ կը կենակցի առաջին օրէն ի վեր և բնաւ չէ փոխած տակուին, առաջին կարգի պատուաւոր մէթրէս մըն է։ Այն մէթրէսը որ ամիսը մէյ մը ամուսին կը փոխէ, բայց այդ ամուսին միջոցին երբեք չի խաբեր «իր մարդը», պատուաւոր կին մըն է ան ալ, բայց ո՛չ առաջինին չափ։ Իսկ այն մէթրէսը որ չարունակ ամուսին կը փոխէ, սակայն երբեք չի կոդոպտեր իր միաժամայ կամ միօրեայ մարդուկը, ան էկս պատուաւոր կին մըն է։ Անանկ որ այս կիներուն համար պատիւ ըսուած ալպպիւնիկը կարգ մը ստորաբաժանումներ և կոտորակներ ունի։

Մէթրէսը կրնայ իր մարդը խաբել, բայց երբեք չի ներեր անոր, որ ելլէ ուրիշ կնոջ մը երկու զրուշնոց հոգմամար մը նուիրէ, ինչու որ կ'ըսէ. — «Ամուսին մը կրնայ իր օրինաւոր կինը խաբել, բայց ոչ երբեք սիրող մը իր մէթրէսը»։ Մէթրէսի տրամաբանութիւն, ի՞նչ կ'ըսես։

Մէթրէսին միակ վարպետութիւնը կը կայանայ անհանուում պաշտում մը ցոյց տալ զինքը բռնողին հանդէպ, անվերջ նախանձի կռիւներ, և պէտք եղած ատենը անձնասպանութեան փորձեր, ա՛նպէս որ սիրողը կատարեալս համոզուի թէ՝ սա՛ կինը իրեն համար խենդ կ'ելլէ կոր և եթէ զայն լքելու ըլլայ, աննեղելի ոճիր մը գործած պիտի համարուի, բանե՛ր որոնք էրիկ մարդոց յաւակնութիւնները կը փայփայեն, մղելով զանոնք երթալ սրճարաններու մէջ պարծենալ,

—«Ադրա՛ր, սա կնիկը զիս չատ կը սիրէ կոր»։ Հոգ չէ թէ այն միջոցին մէթրէսը՝ իր սիրտին անկուտի սիրողին հետ գլուխ գլխի գտնուի սիրային ժամադրութեան մը մէջ, որու ծախքերը կը հոգայ խեղճ կուտաւորը։

Մէթրէսը մեր կեանքին մէջ կը մտնէ իբր ամնչան արարած մը զոր կը կարծենք թէ ուղած ատեննիս կրնանք մեր կռնակէն թօթափել։ Վեց ամիսը տարի մը կ'ըլլայ, տարին երկու՝ մէթրէսը որ առաջ իբր պարզ պէտք մը, զբօսանք մը կը ծառայէր, կամաց կամաց կը սկսի տանտիրուհիի հովեր առնել։ կը հրամայէ, ջիղերը կը բռնեն, մեկնելու համար ամուսիկը կը չտկէ, որուն դէմ կուգանք ակամայ, և յաւիտենական յանկերգը կը սկսի ամէն օր, ամէն իրիկուն, ամէն գիշեր։ — «Աս մինչեւ ե՞րբ այսպէս պիտի երթայ, ե՞րբ պիտի կարգուինք։» Մինչև որ մենք գլխարգուկումի մը վերջ տալու համար՝ աէրտէրը կանչենք և քանի մը տարի մեր յարաբերութիւնները խըզենք մեր ծնողքին հետ, որոնք տակաւ կը վարժուին իրենց նոր հարսին։

Մէթրէսը արգիլուած պտուղ մըն է, որ մեզի կը հմայէ ինչպէս Եւային սալորը և անիկայ կուգայ մեր պարկեշտ աղջիկներուն իրաւունքը կորզել։ — այսօր ամէն այն տխմարները որոնք քիչ շատ պզտիկ գործ մը ունին, անպատճառ կը պահեն նաեւ մէթրէս մը, որ չատ չանցած օրինաւոր կին պիտի ըլլայ հաւանաբար։

Մէթրէսը մուսլին տը սուայէ չապիկ կը հագնի և մեսաքանչիւս գուլպայ, — ահա՛ թէ ինչո՛ւ կը սիրենք զայն մեր կնիկէն աւելի, որ խնայողութեան սիրոյն ամէրիքան խասայէ չապիկ կը գործածէ և բուրդէ գուլպայ։

Մէթրէսը գրաբերայեր մը ունի, որ ո՛րչափ ալ պարզ ու պարկեշտանման ըլլայ, դարձեալ կը պօռայ ամէնուն երեսին. — «Ես մէթրէս եմ...»։

Պատուաւոր կին մը խեղացի կը համարուի երբ իր ամուսնին գրամը կարենայ լաւ կառավարել, մինչդեռ մէթրէսը չափազանց խեղացի կին մը կ'ըլլայ ա՛յն ատեն միայն, երբ երեք ամսուան մէջ կարենայ փողոցի մուրացիկ դարձնել իր հարուստ սիրողը։

Մէթրէսին ապագա՞ն,—քսան տարի «աշխատելէ» վերջ, երբ չյաջողի ո և է մէկուն օրինաւոր կնիկ ըլլալ, գործէն կը քաշուի, պզտիկ ռանթիեռ մը կ'ըլլայ և իր դրամօժիտին շնորհիւ կը գտնէ պատուաւոր ամուսին մը, որ իրեն հետ ամուսնանալով՝ պատուաւոր կին մը կը դարձնէ զինք։

Մէթրէսը երբ իմանայ թէ իր սիրողը տունի աղջկան մը հետ կը կարգուի, չատ մը կուլայ, կուլայ, և իր ցաւը կը մխիթարուի՝ երբ քանի մը պանչօթի դնեն ձեռքը։

Մէթրէսը բարի աղջիկ մըն է ընդհանրապէս, որ իր չահած դրամովը ամսական կը կապէ ծնողքին, ծախսում կը հայթայթէ հարիւրին և դպրոց կը զրկէ պզտիկ եղբայրը, որ օրին մէկը շնորհքով մարդ մը ըլլայ։

Մէթրէսը կատարելապէս անպատիւ կին մը չէ՝ երբեք, ժամ կ'երթայ, վարդապետներ և սրբազաններ իրեն կ'այցելեն, խոստովանանք կ'ըլլայ ու հաղորդ կ'առնէ և ժամուն նուէրներ ալ կ'ընէ։

Մէթրէսը մայրիկին տունը ա՛նչափ պանրհաց կերած է ատենին որ, ա՛լ մեռելէնէ զատ ոչի՞նչ կ'ուտէ, պանրհացին հետքը ջնջելու համար անչուշտ։

Անցեալ օր՝ մէթրէսի կեանք վարող մանկամարդ կին մը՝ իր amant-de-coeurին սա՛պէս կը հաւկնցէր։

— Շատ աղէկ, քեզի կը սիրեմ, քեզի առնեմ նստի՛մ, մարդու հետ չը խօսի՛մ, բայց դուն չարաթական մէկ ոսկի կը չահիս միայն և ես քու մէկ ոսկիովդ չեմ կրնար թաչկինակներս անգամ լուա։ Սպասէ՛ քանի մը տարի քիչ մը դրամ հաւաքեմ, անկէ վերջ կ'ամուսնանա՛նք...։

Բայց amant-de-coeurը չէր հասկնար, կուլա՛ր, կը տրտնջա՛ր... ապահովաբար սա կինը պատուաւոր տիկին մը պիտի ըլլար, եթէ իր սիրտին սիրածը փոխանակ չարաթական մէկ ոսկիի, տասը ոսկի չտէր։

Սակայն ամէն մէթրէս ամսական հարիւրաւոր ոսկիներ չի պահանջեր. մէթրէս ալ կայ որ չարաթական քանի մը մէհիտով ալ կը գոհանայ և յաճախ ա՛դ ալ չի յաջողիր գտնել։ Իմ մասիս՝ երկոտասանեակ անգամ լսած եմ հրաւէրը կարգ մը կիներու որոնք կ'ըսէին.

—Ինծի անոյշ չորս ոսկի տա՛ւր, ես ալ քուկինդ ըլլամ։

Մէթրէսին խէալը. — զաւակ մը ունենալ այն մարդէն, որուն հետ կը փափաքի կարգուիլ, անկէ վերջը ա՛լ ուզածին պէս զայն տանջելու համար, առանց անոր կողմէ լքուելու վախին։

Վերջացնելու համար՝ անձնական անեքդոտ մը այս մասին, — եթէ կը հաճիք։

Մէկը կար, մէկը չկար, ատենօք այս տողերը գրողը — ի՞նչ հարկ միչել անունը — մէթրէս մը ունէր, որուն հետ խոստացած էր կարգուիլ՝ եթէ վիճակահանութենէն մեծ պարգեւ մը չահելու կամ հարուստ կնքահայր մը գտնելու ըլլար։

Դժբաղդաբար՝ ո՛չ վիճակահանութեան մեծ պարգեւը չահեցաւ և ո՛չ ալ հարուստ կնքահայր մը կրցաւ գտնել, որով մեր ամուսնութիւնը օդը մնաց առկախ։

Միայն կ'երեւի թէ նշանածս coûte que coûte կ'ուզէր զիս, անկուտի կամ կուտաւոր, գլխուս փորձանք ըլլալու համար միայն։

—Քեզի ի՞նչ, ատն տէրտէրը կանչէ՛, կ'ըսէր ինծի, ծախքը ե՛ս պիտի ընեմ...

—Բայց եաքէ՞ն։

— Եաքէ՞ն, — եաքէն Աստուած մնծ է։

—Աստուած մեծ է, բայց մենք չատ փոքր ենք, հոգիս։

—Դրամը ի՞նչ ընենք, բաւական է որ սէր ըլլայ։

Բայց ես ճիշդ ասոր հակառակը կը խորհէի.— սէրը ի՞նչ պիտի ընենք, թո՛ղ դրամ ըլլայ։

—Մէյ մը կարգուինք, կ'ըսէր ան նորէն...

Ու զիս ստիպելու համար՝ ամէն ամիս կանոնաւորապէս հետեւեալ յանկերգը կը կրկնէր արտասուաթաթաւ աչուքներով.

—Ա՜հ, սիրելի՛ս, կարծեմ թէ... մայր պիտի ըլլամ։

—Ի՞նչ երջանկութիւն, կը պատասխանէի։

—Ուրեմն պիտի կարգուի՞նք։

—Երբ վիճակահանութիւնը չահելու ըլլամ։

—Հապա զաւակս։

—Ի՞նչ կ'ըլլայ, զաւակդ ալ մեր ամուսնութեան ներկայ կը գտնուի և թերեւս խաչն ալ կը բռնէ։

...Երկար ատենէ ի վեր չէի տեսած զինքը, և ա՛լ կը յուսայի թէ վերջնականաբար վազ էր անցած ինչ։

Այլ, աւա՜ղ, վազ չէ՛ անցած եղեր տակաւին։

Առտու մը կանուխ սենեակէս ներս խոյացաւ՝ «Աւետի՛ս» պօռալէն։

—Սխալ տեղ դիմեցի՛ր, հոգի՛ս, Աւետիսը ես չեմ, առարկեցի։

—Թօյա՛ս, գոչեց ան վիզս փաթթուելով, խնդա՛, չմնդա՛ս, զաւակ մը ունեցայ։

—Ի՞ներ ըլլայ, հայրիկը ո՞վ է։

—Կը հարցնե՞ս...

Մարեցայ խնդալէն։

Ապուշը... բոլորովին մոռցած էր թէ մեր իրար չտեսնելը ճիշդ տարի մըն էր եղած։

ԱՄԱՌՆԱՑԻՆ ԶԲՕՍԱՆՔ

Գիտէ՞ք թէ սոխակը ինտո՞ր կը խօսի։

Ապահովաբար չէք գիտեր, քանի որ ուրիշ չատ գործ ունիք։

Սակայն ես որ ո եւ է գործ չունիմ, անցեալ օր գրի առի սոխակին երգը և արդիւնքը սա եղաւ ճշգրիտ ու անսխալ։

Թիուռ՝ռ, թիուռ՝ռ, թիուռ՝ռ, թիուռ՝ռ։

Զբէ ֆիու զբուա։

Փուսօքոր բի բի։

Թիո, թիո, թիո, թիո, թիքա։

Քութիո, քութիո, քութիո, քութիո, քութիո։

Զբուս, զբուս, զբու, զբուս։

Զի, զի, զի, զի, զի, զի, զի, զի։

Փուսօքոր, թիու զբուա բիբիքուի։

Սովրեցէք ասիկա չո՛ւտ չո՛ւտ ու արագ արագ արտասանել. և ա՛հա ձեզի ամառնային գիշերներու հանելի ու ... զովացուցիչ ժամանց մը։

ՋԵՌԲԷՍ ՁԻ ԳԱՐ

Շաբաթեղէնի վրայ փակած ճանճի մը նման՝ քառասունոց բաթթա մը ուտելով ժամերով Թոգաթլեանին սեղանին առջեւ նստիլ։

Սկիւտարի փողոցներուն մէջ քալել և խաչող ջուրի կաթսայի մը կապարիչին ներքին կողմին չափ չքքրտնիլ։

Աղուոր սպասուհի մը տեսնել և չզրկիլ թէ ինչո՛ւ ատենին թաղին նըպարավաճառը չեմ եղած։

Մրցանակաբաշխութեան հանդէսի մը երթալ հաճոյքով և հաճոյքով ունկնդրել տնօրէնին ճառը։

Փողոցէն դրամ գտնել և այդ դրամը կորսնցնողը գտնելու համար թերթերու ծանուցումներ տալ։

Հաւատ ընծայել վարժապետի մը խօսքին որ կը ջանայ համոզել զիս թէ տնօրէնութիւնը իրմէն գոհ է և ամսականը գոհունակութեամբ ու կանոնաւորաբար կը վճարէ։

Կառքով երթալ ա՛ղնպսի տեղ մը ուր կարելի է թրամուէյով ալ երթալ։

Վճարել պարտք մը, որ չատոց միրուրի զաման եղած է և միրուրի զաման չրնել պարտք մը որ կրնայ միրուրի զաման ըլլալ։

Սիրահարուիլ կնոջ մը որ սիրոյս հաւատալու համար անպատճառ կը պահանջէ որ տուս հիսնոց հիսնոցները ծախեմ։

Զալ ու չորդալ այն էրիկներուն վիճակին վրայ, որոնց կինը չարաթը գիտարկ մը կը փոխէ և ամիսը չրջագեան մը։

Թրամվէյ նստիլ և չարաթէ մը թոքախտ չբռնիլ։

Ամառը գիւղ երթալ և հոն աւանակներու պէս չճանճռանալ։

Տեսնել մէկը որ կը հիանայ իմ տաղանդին և չհաւատալ անոր ըսածին։

Իտարաին ներաշխարհը կարդալու փորձ մը ընել և չորս տողէն խենդենալու խոյտը փափաքը չդգալ։

Շուկայէն առուտուր մը ընել՝ առանց կանխաւ համոզուած ըլլալու որ աշխարհիս է՛ն խոյտը խաղրիչը կը ճաշակեմ կոր։

Փայլակին Առաջին Սէրը կարդալ և ինքզինքին չհայհոյել որ թող՝ ասիկայ տղուն «վերջին սէրը» ըլլայ ի վիպասանութիւն։

Նշանածին չրթունքները համբուրել և նոյն պահուն չխորհիլ միանգամայն թէ արդեօք երեսս ի վեր պիտի փռնտա՛յ։

Գեղանի տիկին մը տեսնել և ակամայ հեղ մը չխորհիլ թէ արդեօք կարելի չէ՞ որ ելլէ ինծի սիրահարուի։

Վերջապէս, ձեռքէս չի գար չաթթը անգամ մը ձեր գլուխը չարդուկել, ապա թէ ոչ... կը մեռնի՛մ։

ԵՐՈՒԱՆԴ ԹՕԼԱՅԵԱՆ

ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ
ՑՈՎՀԱՆՆԷՍ Ֆ. ԳԱՅՍԷՐԵԱՆ